

Передплачуй за ціною 3,50 грн. Умови на стор. 23

ІГОР МАРКОВ: СТОР.
НЕВЛОВИМІЙ 16
АГЕНТ ВПЛИВУ

ХТО СТОР.
ВІНЕН У КРИЗІ? 24

ЧОМУ УКРАЇНСЬКИЙ СТОР.
КНИЖКОВИЙ РИНОК є 30
ПЕРИФЕРІЮ РОСІЙСЬКОГО

Тиждень

український www.ut.net.ua

№ 38 (99), 18–24 ВЕРЕСНЯ 2009 р.

ЮСТЕЙН ГОРДЕР
ЗАКЛІКАЄ ДО
ПЕРЕБУДОВИ
КАПІТАЛІЗМУ
стор. 28

Церкви об'єднуються?

Дві українські
православні церкви
вперше висловили
готовність до діалогу.
Стор. 8

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

Сан
Рутиховиц
жовківський
іконостас

1697-1699

до 310-ї річниці
від часу створення

Національний музей
у Львові
ім. Андрея Шептицького

11 вересня
8 листопада
2009

ГОЛОВНИЙ
ІНФОРМАЦІЙНИЙ
ПАРТНЕР

Тиждень
український
www.u7.net.ua

ПАРТНЕРИ ПРОЕКТУ

Інститут колекціонерства
українських мистецьких
пам'яток при НТШ

УКРПОЛ
поліграфична фірма

Прес-клуб
Національного
Союзу пожежників
в Україні

ЛЬВІВСЬКА
МІСЬКА РАДА

ЛЬВІВ
відкритий для світу

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА

RIS
Релігійно-інформаційна
сфера України

Слобода

Пошта

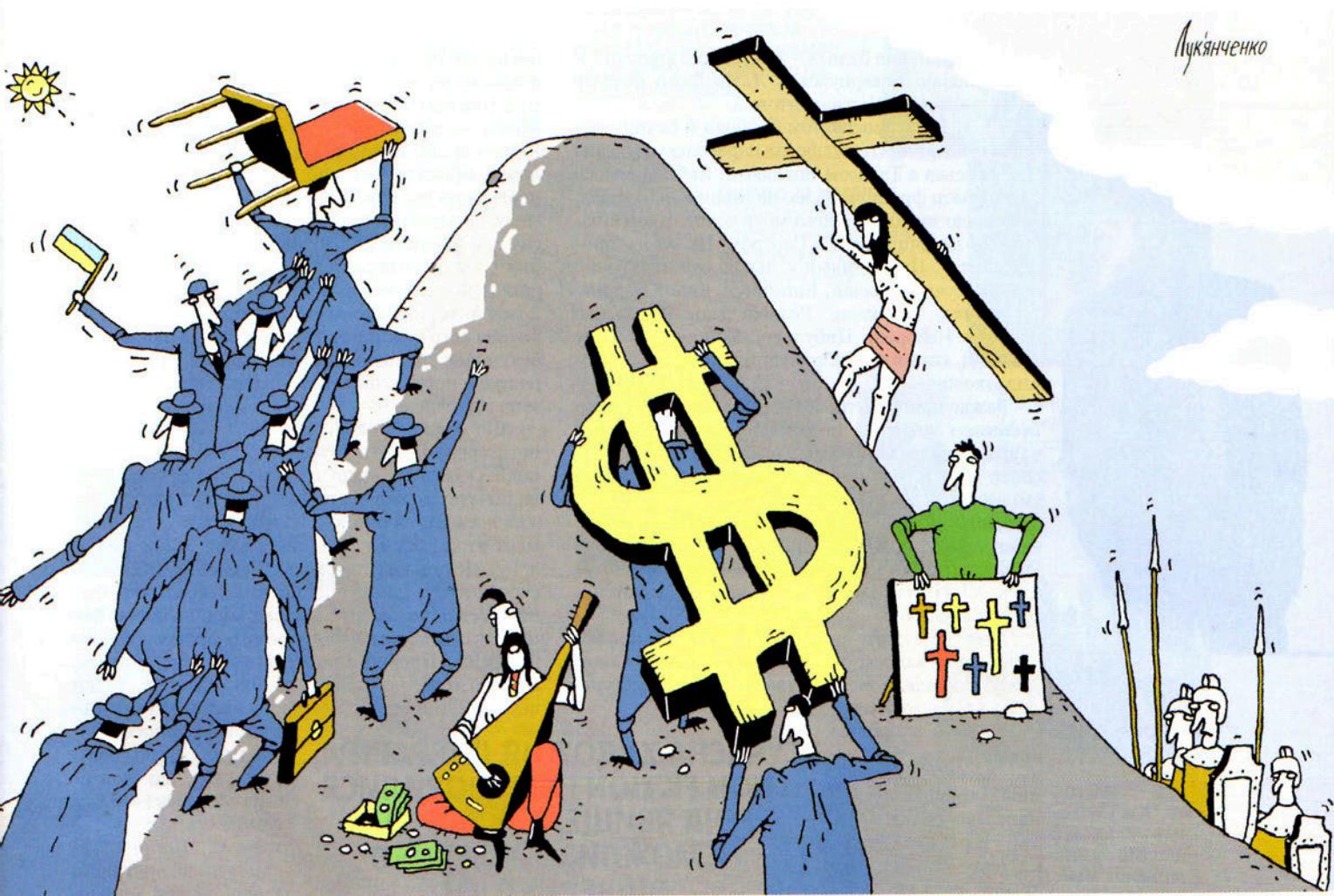

ВГОЛОС

Образ тижня

Малюнок Ігоря Лук'янченка

Лук'янченко

Економічний кризіс виповнився рік. 15 вересня було оголошено про банкрутство одного з найбільших інвестиційних банків світу Lehman Brothers

Саме цю подію вважають офіційним початком глобальної кризи. Аналізуючи її наслідки і масштаби, економісти й філософи говорять про смерть капіталізму, переосмислюю старі цінності та шукають нові. Заговорили навіть про створення нового суспільного ладу. Шкода лише, що українці так і не встигли натішитися капіталізмом, хіба тільки віддихатися від побудови комунізму.

Продовження
на стор. 24, 28

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ
передплатний індекс – 99319

Розмір має значення

Автор:
Юрій
Макаров

Тату, що це було?» – пригадуєте анекдот? У неділю повернувся з Львівського форуму видавців. Шістнадцятого...

Ідеш проспектом Свободи й бачиш: посеред вулиці сидять у кафе під парасолею... Оксана Пахльовська з Тарасом Возняком! Якби довелося пояснювати французам, що це означає, я б сказав: уявіть, що ви йдете Люксембурзьким садом і бачите на лавочці Каміо з Сартром. Ну, якось приблизно так. Цими днями у Львові був практично весь укрсучліт: Жадан, Винничук, Карпа, Іздрик, Ульяненко, Пиркало, Роздобудько, Прохасько (Юрко), Неборак, Цибулько, Кононенко – це тільки ті, кого я особисто зустрів. Кажуть, був сам Андрухович.

Важко припустити, що постійні читачі «Українського тижня» не знають усіх цих імен, але навіть якщо не чули жодного разу, хай повірять на слові: таке товариство зробило б честь будь-якій столиці чи університетському місту.

Щодо іноземних гостей, їх так само не бракувало: приїхали з Норвегії – Юстейн Гордер, із – Росії Андрей Бітов та Максім Кронгауз, із Польщі – Адам Міхнік та Marek Kraebskyj, із Америки – Алексей Цветков.

І все це сузір'я вирувало, виступало, доповідало, спілкувалося, сперечалося, роздавало автографи, швендяло містом і, звісно ж, пило підступні львівські настоянки.

Мушу зізнатися відверто: я ненавідчу богему. Ну, можливо, «ненавиджу» – надто сильно сказано, але терплю насили. Світське життя, до того ж іще «з творчо-інтелектуальною роздінкою», здається мені: а) нудним; б) неширим. Тут, у Львові відбувалося щось геть зовсім протилежне. Ну гаразд, що таке книжковий ярмарок, будь-де? Приїздять відвідці, розкладають по прилавках свій крам і намагаються його продати: в «них» переважно гуртом або навіть авансом, у «нас» – виключно вроздріб, за готівку. Все, що діється навколо цього – літературні читання, дискусії, круглі столи, презентації, інтерв'ю та дружні посиденьки, – ні що інше, як бантики, гарнір до бізнесу, який лише декораціями відрізняється від ярмарку сільськогосподарської продукції, автомобілів, зброї, готового одягу тощо. В чому ж різниця?

Перше й дуже наочне: львівський захід є потужним пропагандистським механізмом, який утверджує не лише в місті, а й у країні загалом

певне уявлення про творчу та інтелектуальну діяльність як щось бажане, престижне, успішне, гідне наслідування. Саме в цьому сенсі слід сприймати офіційне гасло Форуму: «Час читати!» Якщо окремі, поки несвідомі представники населення вважатимуть, що робота письменника – переважно ходити по кнайпах і позувати на камеру, великої шкоди не буде: аби при цьому вони справді захотіли долучитися до читання й повірили, що орієнтирами в індивідуальному проекті життя може бути не лише споживання сумочки, позашляховика, столика в ресторані та квитка на російського гумориста-гастролера. Ця найвна, але безумовно позитивна дидактика в декораціях розгубленого суспільства є насправді лише видимою верхівкою.

Що ж до другого, глибинного змісту подій, то його треба шукати в масштабі та мелодії самої події. Особливо, якщо згадати, як виглядав старт на початку дев'яностих. Так, можливо, порівняно з якоюсь Німеччиною й навіть Польщею асортимент яток (які, до речі, вже вихлюпнулися з палацу Потоцьких на міські вулиці) видається скромним, а їхній якісний вміст критично бідним. Усе одно, маємо маніфестацію надзвичайно цікавого й досить повноцінного процесу в його динаміці. Провінційного? Можна сперечатися, якщо є сенс: усе залежить від критеріїв, точки відліку, широї зацікавленості в кінцевому результаті. Вторинного? На віврят чи. Варто констатувати, що українська книжка стала самодостатнім феноменом. Попри ненеприятливі внутрішні умови, попри зовнішній ринковий – і поза-

ринковий! – тиск, попри крайню нетехнологічність, подекуди аматорський характер видавничих процесів, і сучасна художня література, i non fiction перетворилися на явище, від якого неможливо зверхньо відвернутися. Воно вже є й має власну енергію руху.

А юра веселих письменників? Вона лише демонструє, користуючись словником «низьких» жанрів мистецтва, що – Україна має талант! Це не одне, не два, не десять імен. Саме цим враженням я й хотів поділитися: коли кількість креативних, сучасних, обдарованих, оригінальних людей перевищує певну критичну масу, яку вже неможливо охопити одним поглядом, починаєш вірити в майбутнє країни. Даруйте за оптимізм... ■

Продовження на стор. 30

Особиста
думка

Юрія
Макарова

4

Фото тижня
Стержись
автомобіля!

6

Зближення церков
Православні церкви
можуть розпочати переговори
про об'єднання

8

Питання тижня
Чи хочуть росіяни
воювати?

ВПРИДУЛ

14

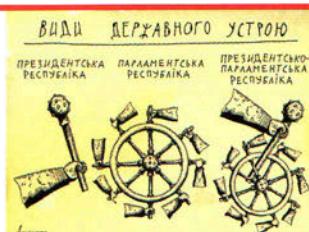
Невловимий агент впливу
Влада нарешті взялася за
Ігоря Маркова – містечкового
сепаратиста з претензією на
борця із режимом

16

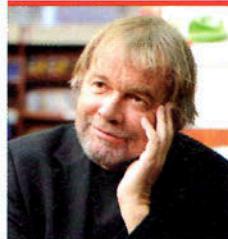
Уроки моделювання
Чому парламентсько-
президентська форма правління
може виявиться отрутою для
незрілої української демократії

20

Гинемо за метал
Чому галузі-
локомотиви привезли
економіку України в
глибоку кризу

24

Норвезький мрійник
Письменник Юстейн
Гордер закликає до
перебудови капіталізму
та міжнародної
солідарності

28

30

Олександр
Афонін про
проблеми
української
книжки

32

Вадим
Скуратівський
Сага про
книгу

34

Дисидентство:
іранська версія
Жінки, студенти, письмен-
ники й поети – авангард
іранської опозиції

36

МИ

Сіль і шампанське
Мешканці Артемівська –
найстарішого міста Донбасу –
намагаються зберегти свою
історичну індивідуальність і при-
вабливе регіональне обличчя

40

НАВІГТОР

Катерина Новікова
здійснила утопічну
подорож від свас-
тики до української
ляльки вуду

50

Балтійське тріо
Сотні кілометрів новою
Європою – Литвою, Латвією
та Естонією – *Тиждень* подолав
із рюкзаком, фотоапаратом
і світлою заздрістю до колишніх
співвітчизників

60

Що таке
«плагон»
Про курйози
Венеційського
кінофестивалю

52

Кілька слів
від журналістів *Тижня*

66

Обкладинка

Фото:
Валерій
Соловйов

Стережись автомобіля!

Незвичне «шоу» могли спостерігати одесити в неділю, 13 вересня. Рятувальники впродовж кількох годин витягували з моря автомобіль Toyota, який разом із водієм упав із приса Одеського морського вокзалу близько сьомої години ранку. За яких обставин авто опинилось у воді, наразі достеменно не відомо. Очевидці та представник потерпілого лише стверджують, що водій на момент аварії був тверезий. У контексті цієї історії пригадуються звіти ДАІ, в яких державтоінспектори декларують зменшення цьогоріч аварійності на понад 30%. Такі близкучі показники вони пояснюють запровадженням жорстких санкцій для порушників правил дорожнього руху. Мовляв, тепер любителі швидкості не наважуються задоволити свою пристрасть, побоюючись великих штрафів... Ось тільки не на шляхах.

Фото: УНІАН

10 вересня

Усі школи в Джанкої (Крим) закрито у зв'язку із поширенням дизентерії

11 вересня

Перестрілка в Києві.
Частина учасників утекла на службовому авто нардепа від ПР Ельбруса Тадеєва

12 вересня

Смертник підірвав патруль міліції в Грозному (РФ)

ФОТО: ВАЛЕРИЙ СОЛОВЬОВ

Зближення церков

Православні церкви можуть почати переговори про об'єднання

Українське православ'я досі нагадувало трьох герой із байки Крилова. Тож рішення синодів Української православної церкви Московського патріархату та УПЦ Київського патріархату про створення робочих груп для підготовки до міжцерковних переговорів стало великою несподіванкою. Дехто сприйняв їй з надією, дехто – скептично. Перші вважають це кроком до зближення церков та ліквідації розколу українського православ'я. Інші ж поставилися з певною іронією, вважаючи ці ухвали лише черговим нюансом міжцерковних кулурарних ігор. За роки незалежності було кілька спроб подолати православний розкол. 2000 року після смерті Патріарха Української автокефальної православної церкви Димитрія, згідно з його заповітом, УАПЦ активізувала константинопольський вектор пошуку шляхів виходу з неканонічної кризи, проти

чого виступили і УПЦ МП, і УПЦ КП. Остаточно рух призупинили в Адміністрації президента, щоб представителем УАПЦ не став неконтрольований діаспорний ієрарх. Того самого року УАПЦ і УПЦ КП намагалися порозумітися під покровом Константинополя, але й ця спроба виявилася невдалою, а сама УАПЦ згодом розкололася. Наступні реальні кроки на зближення робили вже з 2005 року за ініціативи Віктора Ющенка. Тоді ж активізувалася увага Константинополя до України. Але коли один чиновник з оточення президента налагоджував контакти з Фанаром (резиденція константинопольських патріархів), то інші «любі друзі» запевняли Кремль, що жодних змін не відбудеться. Після чергового намагання примирити УПЦ КП і УАПЦ була спроба вести переговори між УПЦ МП і УАПЦ. Наступним піком став 2008 рік і приїзд до України світових православних першо-

ПРИВАТНІ БЕСІДИ.
Митрополит Володимир (праворуч) не гребував спілкуванням з Патріархом Філаретом, але лише приватно. На офіційному рівні розмов вони не вели. Як не як Москва наклала на Філарета анафему

17 вересня 1939 року

Розпочалася окупація Червоною армією земель Західної України та Західної Білорусі

18 вересня 1911 року

У Києві вбито прем'єр-міністра Російської імперії Петра Столипіна

19 вересня 1891 року

До Канади прибули перші українські переселенці, що стало початком великої еміграції до цієї країни

13 вересня

У Житомирі безпритульні діти зазіхнули на 35 кг бубликів і рогаликів, презентованих громаді на честь дня міста

14 вересня

Представлено «Лівий блок» Петра Симоненка, до якого разом із лівими партіями вийшла Й СДПУ(о)

15 вересня

Світовий фінансовий кризіс виповнився рік

16 вересня

ША почали масовий випуск вакцини від свинячого грипу

ієрархів на чолі зі Вселенським Патріархом Варфоломієм на святкування 1020-річчя хрещення Русі. Лише цьогоріч почали спливати певні подробці переговорів річної давності, про які церковні діячі не хотіли говорити. А виявляється, знову була спроба Константинополя активно втрутитися в українські справи на правах церкви-матері. Але амбіції та непоступливість наших ієрархів не дозволили цим планам реалізуватися.

Цьогорічний візит Патріарха Московського Кирила до Константинополя, а згодом і в Україну змусив серйозно замислитися над майбутнім нашим архієрейством, причому всіх трьох церков. В Україні Кирил провів таку масштабну політінформацію зі вказівками, як саме рятувати українське православ'я, що ієрархи навіть не знали, як реагувати на ці директиви. Про це можна судити з мовчанки на офіційному рівні після візиту Кирила. Першою заговорила УАПЦ, яка в серпні відзначала 20-річчя відродження. Її звернення від 27 серпня до Патріарха Варфоломія з проханням «не лише молитися за улікування розколу в Україні, а й надати нам ліки, що зможуть зцілити рани на тілі української церкви», значно оживило українське православ'я. В УПЦ МП на синодальному рівні ухвалили відновлені процес-переговорів із представниками УАПЦ, а також вирішили створити групу для вивчення можливості діалогу з УПЦ КП. Та ж, своєю чергою, схвалюючи ініціативу УПЦ МП і у відповідь створила свою офіційну групу для перемовин.

Усі ці ініціативи можуть і залишитися на рівні ініціатив, але вони стають щоразу серйознішими. Нинішня ситуація передусім є випробуванням для УПЦ МП – чи зможе вона вести партнерські переговори з братами по вірі, навіть усунувши останнім вказівкам Москви. Водночас для самої Москви ці переговори ситуативно вигідні. Бо доки УАПЦ чи УПЦ КП сподіватимуться на зближення й порозуміння з УПЦ МП, доти вони не налагоджуватимуть активніших контактів із Константинополем. Але це ситуативно, бо в будь-якому разі потенційне зближення всіх цих трьох частин рано чи пізно, але мусить завершитися об'єднанням. А це вже за жодних обставин не вигідно Московському патріархату, як у певному сенсі й Константинополю. Бо тоді Україна стає найбільшою за кількістю громад православною країною світу.

Тарас Антошевський

20 вересня 1648 року

Богдан Хмельницький розбив польські війська під Пілявцями

21 вересня 1920 року

Раднарком УСРР запровадив обов'язкове вивчення української мови в школах республіки

22 вересня

Усесвітній день без автомобіля

23 вересня 1900 року

Народився Володимир Кубайович, український географ і демограф, редактор «Енциклопедії українознавства»

ФОТО: УНІАН, РНБ, REUTERS, АНДРІЙ ПОМАНІК

«Регіони» втрачають Крим

Соратники Віктора Януковича вичистили зі своїх лав народного депутата Василя Кисельова. Йому закидають «порушення положень і вимог статуту Партії регіонів та завдання шкоди репутації партії». Сам вигнанець пов'язує рішення політради ПР із конфліктом між ним та спікером кримського парламенту регіоналом Анатолієм Грищенком. На знак протесту проти «розправи» з Кисельовим керівництво Російської громади Криму (впливового на півострові проросійського руху) ухвалило рішення про вихід із Партії регіонів. Підтримує Кисельова й кримський осередок ПР, який він очолював до переведення на початку вересня в центральний

штаб, – колеги порекомендували народепові повернутися до виконання обов'язків їхнього лідера. Внутрішньопартійні чвари кримських регіоналів можуть зіпсувати стабільно високий рейтинг Віктора Януковича на півострові, що, ймовірно, матиме вплив на результати майбутніх президентських виборів.

ДАІ не здає «Візор»

Державтоінспекція, попри заборону Генеральної прокуратури, і далі штрафує водіїв-порушників без складання протоколу на місці порушення, базуючись лише на даних «Візира» (пристрій для визначення порушників режиму швидкості). Незважаючи на те, що впровадження пристрою помітно знижило аварійність на дорогах, ГПУ звертає увагу на часті випадки незаконного притягнення до відповідальності водіїв за перевищення швидкості – «Візор» часто помилюється. За словами речника ДАІ Ніні Хмельовської, її відомство не готове повністю відмовитися від пристроя. Натомість ГПУ погрожує Державтоінспекції судом.

КІНДЕРТИЖДЕНЬ | 9

46,7 млрд грн

дефіциту закладено в держбюджет-2010. Його збираються покривати коштами від приватизації та кредитами

5 ОБЛІЧ**ОЛЕКСАНДР САВЧЕНКО подав у відставку**

Заступник голови Нацбанку залишив посаду начебто через незгоду з політикою керівництва НБУ. Дехто в цьому кроці вбачає слід штабу Тимошенко.

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ

згадав про нари
«Я краще сів би втрете, ніж допустив би нинішню владу до влади», — сказав він під час зустрічі з активом у Кривому Розі.

ЕЛТОН ДЖОН**не зміг усиновити**

Відомий музикант і меценат не зможе всиновити українського малюка, хворого на СНІД. Одна з причин — Елтон одружений з чоловіком.

УГО ЧАВЕС**визнав Абхазію і Південну Осетію**

Керманич Венесуели визнав незалежність окупованих Росією грузинських територій, щойно Кремль побігав йому зброю в кредит.

ВАСИЛЬ ЛОМАЧЕНКО
усіх побив

Боксер-любитель завоював 1-е місце на чемпіонаті світу. Це перше українське золото в непрофесійному боксі з 1991 року.

на 2 млрд грн

привласнили землі в Київській області працівники управління земресурсів, екс-суддя та співробітник СБУ

БІГ-МОРДИ**Пересунько з «окраїни»**

Як привернути увагу спецслужб

Нестривіальний спосіб нагадати країні про своє існування винайшов колишній народний депутат Сергій Пересунько. Колись соратник Віктора Медведчука, а нині вождь маловідомого Соціал-демократичного союзу ангажував появу на території кількох областей провокаційних плакатів. На билбордах на тлі мапи Російської імперії часів її розквіту зображеній імпозантний дядечко (то сам Пересунько), який вказує рукою на місце, де розташована сучасна Україна; вінчає композицію слоган російською: «Окраино! Вспомни імя своє!». Натяк на місце країни в історії і майбутньому більш ніж зрозумілій, тож невдовзі Пересунька запросили в СБУ на профілактичну бесіду, під час якої, як повідомляє прес-центр спецслужби, екс-депутата «застерегли про неприпустимість вчинення дій, що можуть призвести до скоєння злочинів проти основ національної безпеки». Тепер Пересунько закликає: «До правди разом!», але антиукраїнський зміст плакатів залишився.

294 томи

налічує справа організатора афери «Еліта-Центр» **Олександра Волконського.** Обвинувачення читали три дні

До правди разом!

Сергей Пересунько

Багато стільки ми боролися за волю,
Щоб праву і чесну залишили нам.
Ми єдині націїки і північно-герої,
Своєї країни даровані нам.

ОПИТУВАННЯ**Що робити з Радою**

«Маленькі українці» знають, як вирішити проблему блокування парламенту

Позбавити депутатів зарплати	37%
Верховна Рада має саморозпустися	23,2%
Силоміць змусити парламент працювати	12,8%
Депутати, які готові працювати, мають ухвалювати закони поза межами Ради	10%
Відправити парламентарій в у неоплачувану відпустку	8,9%
Прем'єр-міністр має взяти владу в свої руки	7,1%
Запровадити пряме президентське правління	4,2%
Не визначилися з відповіддю	25%

на 136,6 тис. осіб у 650 тис. грн

скоротилося населення
України з початку
2009 року

обійшлася хасидам
міліцейська охорона
для 25 тис. прочан, які
приїдуть цьогоріч до Умані

За результатами телефонного опитування Київським інститутом проблем управління.
Опитано 1 тис. респондентів віком від 18 років. Відповідаючи на запитання
«Які заходи потрібно вжити, якщо не працює парламент», респонденти
могли вказати кілька варіантів відповіді. Похибка
репрезентативності не перевищує +/- 3,2%.

5 ЗАПИТАНЬ

до виконавчого директора Euronews Філіпа Кайла

11 вересня Національна телекомпанія України (НТКУ) та цілодобовий інформаційний телеканал Euronews підписали угоду про започаткування українськомовної короткої версії європейських новин на «Першому Національному». Наприкінці цього – на початку наступного року можливе також підписання між НТКУ та Euronews угоди про створення повноцінної українськомовної версії Euronews, а ще через рік – її вихід в ефір.

1. Плани створення україномовної редакції Euronews було озвучено ще у 2005 році, коли НТКУ придбала 1% акцій телеканала Euronews. Чому їх не було втілено у життя?

– Це запитання треба ставити тодішньому голові НТКУ. Ми чекали наступного кроку, але його так і не було зроблено.

2. У 2005 році запуск україномовної версії оцінювали у €3 млн, сьогодні йдеється вже про €5 млн. Чому змінилася ціна?

– Тому що Euronews змінюється, розвивається. Кількість програм зросла з 15 до 40, збільшилась кількість журналістів. Більш ніж удвічі зросло покриття у цілому світі. Але я хочу зазначити, що загальний бюджет восьми мовних версій становить €50 млн, або €6,25 млн на кожну. Тобто €5 млн – це вигідна ціна.

3. Мовні версії зазвичай фінансують телеканали – акціонери Euronews. Чи може Україна розраховувати на фінансову підтримку з боку Євросоюзу під час створення україномовної версії?

– Я маю щодо цього деякі сумніви. Та якщо Україна зробить відповідний запит, усе залежатиме від доброї волі Європейської комісії та вміння України лобіювати свої інтереси у Європі. Нам вдалося отримати від ЄС фінансування лише окремих мовних версій, зокрема арабської.

4. Чому на створення україномовної редакції потрібен цілій рік?

– Створення телеканала з нуля забере значно більше часу, ніж рік. Пошук журналістів, налаштування технічної бази, супутників, будівництво офісних приміщень – усе це потребує часу. На створення арабської версії у нас теж пішов рік.

5. Чи не побоюєтесь ви, що україномовна версія може бути замішана в політичних конфліктах, як це сталося з російськомовною редакцією, що упереджено висвітлювала газовий конфлікт України та Росії?

– Euronews – це канал, де редакційна лінія є дуже нейтральною. Ми не є каналом думок, ми чистий канал новин, який подає тільки факти. У деяких коментарях окремі журналісти були упередженими через їхню культуру та походження, але тепер усе під контролем. Те, що сталося (під час газово-конфлікту. – Ред.), не повториться.

none

На власному досвіді переконався, що держава в нас – машина для мордування людів.

Власний досвід: кілька років тому непощастилося працювати в гральному бізнесі, звичайним адміністратором; під час перевірки ВДСБЕЗ виявили відсутність патентів, і без моїх підписів та ознайомлення склепали справу й передали до суду, який також відбувся без моєї присутності, що найбільш обурливо, – провину юридичної особи (суб'єкта господарювання) поклали на її найменшого працівника, уявіть, присудили виплатити штраф із конфіскацією гральних автоматів, які мені ніколи не належали й не могли належати... Не допомогли ні апеляції, ні прокуратура, яка веде нагляд за правоохоронцями... всюди відмовляли, аж поки я не звернувся до адвоката-професіонала, який за гонорар, звісно, через апеляційний суд «допоміг». Такі ось справи... є над чим подумати.

Серж

Щодо випадку з Вашим, пане Юрію, товаришем. Особисто я вважаю, що порятунок у цій ситуації, та й багатьох подібних до неї, із узаконенім ракетом державних органів, тільки один. Це – максимальний, наскільки можливо, розголос. Треба негайно здійняти галас із цього приводу в пресі,

Найбільш дискусійні матеріали №37 (98), 11-17 вересня 2009 р.

Наша американська мрія
Авторська колонка Юрія Макарова про те, чому мрії вітчизняних підприємців приреченні на руйнування

Щоденна «Віа-Гра»
Вікторія Герасимчук про «Креативне» шкільне виховання

Захищений секс – аморальний
Про невдовolenня Нацкомісії з захисту суспільної моралі гаслами кампанії «Не дай СНІДу шанс!»

зокрема й у Вашому шанованому виданні, на ТБ, створити інформаційний привід, так би мовити. Причому вказати все – місце, посади, прізвища. Можна також зняти прихованою камерою процес «спілкування» з чиновниками й передачі хабара, і викласти матеріал в інтернеті. Чим більше людей буде про це говорити, тим краще! Лише так можна боротися з ними. Це – як волати «пожежа!» коли грабують, щоб збіглося якомога більше охочих подивитись. Адже будь-який злочин не терпить розголосу, а навпаки – любить тишу й мовчазних заляканіх жертв і свідків. Нарешті, краще вже витратити частину зазначененої суми на грамотну піар-кампанію, ніж віддати цим «митарям». У жодному разі не коритися й не приймати інших умов. І – позиватися до суду, тільки не нашого, купленого ап'юрі, а до справжнього, скажімо, Міжнародного суду в Гаазі. Тоді вони, скоріше, відчепляться – їм також не потрібні гучні скандали. А якщо так буде чинити кожен – тоді ми всі, врешті-решт, переможемо.

tomminoker

Влучно згадали про криву Лаффера, цікаво, чи вона відома нашим податківцям? А ситуація звичайна... Вона працює, її треба забезпечити країну коштами, яких так багато наобіцяла. А робиться це просто – в умовах кризи фіскали нав'язують плани без врахування тієї ж кризи. От фіскали і змушені йти на різного роду «хитроці», в т.ч. як такі, як Ви описали.

Олександра
Тема статті – просто гаряча! Вона не менш важлива в масштабах країни,

ніж політичні та енергетичні проблеми. Деградація в країні набула жахливих «об'ємів». Багато людей (і дорослих, і дітей) елементарно не можуть висловити своєї думки. Так званий «комерційний підхід» до справи зажер здоровий глупд до кореня. Була б щаслива долучитися до мудрої програми боротьби з невіглаством. Фаза загальнодержавної інтелектуальної апатії затягнулася.

Орест Стрий

...Ще дещо про Петрівку. Мій друг, який нині мешкає в Москві, приїхавши на Батьківщину, вирішив купити собі кілька книжок українських авторів. Де ж купувати книги? Ще з дитинства ми пам'ятаємо про «великий» книжний ринок «Петрівка». Походивши рядами, бідолаха дзвонить мені й каже: «Де в нас можна купити українську книжку?» Тут я йому поспівчав і розповів, що сам на Петрівці не був років п'ять та й іншим не раджу. А по книжки до книгарень. Не на Петрівку, а в центр чи на Контрактову. «Сяйво», «Знання», «Наукова думка» – на головній вулиці, поруч «Є», «Смолоскіп» на Контрактовій. Про Петрівку треба забути. А щоденник можна й у канцелярії придбати.

Свої зауваги та коментарі до статей Ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тиждень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ

Відавець
ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора
Нatalia Vasotin
Редактори Anatolij Astaf'ev,
Viktorija Gerasimchuk,
Dmitro Gubenko, B'yacheslav Darpinianc,
Igor Kruchik, Andrij Lavrik, Katerina Lipa,
Mara'jana Olijnik, Viktorija Polinenko
Генеральний директор Mikola Shejko

Виконавчий директор Роман Чигрин
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Світлана Егорова,
(097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
Відділ маркетингу Ганна Кащейда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУГ»,
Київ, вул. Магнітогорська, 1
№ зам. 095290

Наклад 30 700

Адреса для листування
03067, Київ, а/c №2
E-mail: office@ut.net.ua
Телефон (044) 351 1300
Виходить щотижняці
Розповсюджується в роздрібній торгівлі
та за передплатою
Ціна договірна
Передплатний індекс 99319

Редакція залишає за собою право на літературну надіслання матеріалів без узгодження з автором.
Рукописи не повертаються й не рецензуються. За зміст реклами та листів, надісланих читачами,

матеріали, позначені літерою «Р» та на такому тлі, публікуються на комерційній основі

ДО УВАГИ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

Шановні передплатники журналу «Український тиждень»: О.В. Яковлєва, О.С. Крячко, В.І. Ровний, Ю.А. Хорунжий, Р.Ю. Фридель!
Зверніться, будь ласка, до редакції для уточнення ваших контактних даних, оскільки ми не отримали від вас інформації щодо адреси,

на яку слід надсилали журнал.

Контактний тел.: (044) 351-13-00, менеджер з передплати Каріна Семяновська

З НАГОДИ 70-Ї РІЧНИЦІ ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ
ЗА ПІДТРИМКИ МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРУ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
ПОЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ У КИЄВІ ПРЕДСТАВЛЯЄ

Кінопалац
Інститут кіно та мультимедіа

 Польський
Інститут
Київ

ictv

18.09.2009

Кінотеатр "КІНОПАЛАЦ"

КИЇВ, вул. Інститутська, 1

Початок: **17:00**

ВХІД ЗА ЗАПРОШЕННЯМИ

ДОВІДКИ ЗА ТЕЛЕФОНОМ:

(+38 044) 288 0304

www.polinst.kiev.ua

ВЕРЕСЕНЬ '39

КІНОХРОНІКИ ЧОТИРЬОХ КРАЇН

КОМЕНТАРІ ДО ФІЛЬМІВ: КІНОКРИТИК, ІСТОРИК КІНО РАФАЛ МАРШАЛЕК (ПОЛЬЩА)

ВАРШАВСЬКА НЕДІЛЯ. Польща, 1938, 7:30'

ПОЛЬЩА У ГДАНЬСЬКУ. Польща, 1939, 13'

КІНОХРОНІКА ПОЛЬСЬКОЇ ТЕЛЕГРАФНОЇ АГЕНЦІЇ ТРАВНЯ 1939 РОКУ. Польща, 1939, 10'

БОЙОВА ГОТОВНІСТЬ ПЕРЕДВЕРЕСНЕВОЇ ПОЛЬЩІ. Польща, 1939, 7'

ФРАГМЕНТИ ХРОНІКИ ПОЛЬСЬКОЇ ТЕЛЕГРАФНОЇ АГЕНЦІЇ. Польща, 1939, 1:37'

ХРОНІКА ОТОЧЕНОЇ ВАРШАВИ. Польща, 1939, 9:24'

ОБЛОГА. США, 1940, 9:23'

КАМПАНІЯ У ПОЛЬЩІ. Німеччина, 1939, 66'

ВІЗВОЛЕННЯ. УРСР, 1940, 63'

Тиждень

ера fm
www.erafm.com

Чи хочуть росіяни воювати

Росія розширює оперативний простір для своїх Збройних сил

Державна дума Російської Федерації 10 вересня ухвалила у першому читанні законопроект «Про внесення змін до Федерального закону «Про оборону». Законопроект розширив коло завдань, для вирішення яких заличатимуть російську армію. Зокрема, він передбачає використання Збройних сил Російської Федерації за межами території країни для: відбиття нападу на російські війська за кордоном; відбиття чи запобігання агресії проти іншої держави; захисту російських громадян за кордоном; боротьби з піратством та гарантування безпеки судноплавства. *Тиждень* попросив російських експертів, журналістів та громадських діячів прокоментувати це нововведення.

ВАЛЕНІЯ НОВОДВОРСКАЯ

російська дисидентка

Такий закон – це агонія спрута, який здихає і з останніх сил дригає щупальцями. Максимумом його можливостей була війна в Південній Осетії та Абхазії. Їх ніхто не хотів робити незалежними, їх збиралися проковтнути, але не вдалося. Запитання, навіщо потрібен такий закон, не варто ставити ані російській владі, ані народу, – вони на нього не дадуть відповіді. Імперський синдром, ординська складова заперечують можливість відповіді «навіщо». А чим закінчилася Золота Орда, всі пам'ятають.

Тож Крим їм не по кишені. Україна – надто велика держава: вона сама виробляє танки, і її офіцери вчилися в тих самих військових академіях, що й російські. Вона розташована надто близько до Європи, яка може Росії за зазіхання на Україну дати не лише по руках, а й по голові. З Грузією/Джорджією ще не все було зрозуміло, але Україна – це вже точно Європа. Одна справа, коли Затулін із Лужковим їздять Кримом і їдуть безплатні обіди з російськими симпатиками. Інша – воєнні дії, які їм (російським можновладцям. – Ред.) ніхто не дозволить, і вони, здається, це розуміють. Такий збройний конфлікт буде невирішуваним, хоча це не означає, що Україна має розслабитися і нічого не робити.

МАТВЕЙ ГАНАПОЛЬСКІЙ

радіо «Эхо Москвы»

Цей закон ані збільшує реальність воєнних дій, ані є приготуванням до війни, ані залякуванням сусідів. Як ми бачимо на прикладі з Грузією, для Росії абсолютно несуттєво, яке в ній законодавство. Там, де слухняний парламент, котрий пропозицію президента може затвердити у першому і другому читаннях за 15 хвилин, не має значення, який працює закон. Росія у воєнних кроках не керується законами. Тому відповідь на запитання, для чого ухвалювати такий закон, зосереджується в іншому.

Це абсолютно пропагандистський крок для своїх громадян. Важливо зрозуміти: у Росії спостерігається «паралельне життя», що полягає у пропаганді. Усі ті, хто дивиться «Перший канал» чи канал «Россия», мають нагоду ознайомитися з міфотворчістю. Твориться паралельна реальність: усюди нібито нас оточує ворог. Тому такі закони – це можливість запевнити себе: «Колю, ти маєш право на них напасті? Канешно, маю!». Хоча це й може виглядати смішно, громадське життя Росії перебуває саме на такому примітивному рівні.

Важко уявити, що величезна сучасна країна, яка виграла війну, запустила собаку-лайку, першого космонавта тощо, займається такими дрібницями. Бо свідомість російського громадянина, який хоче тримати в руці закордонний паспорт, хоче мати можливість відпочити у Туреччині від свого, скажемо прямо, не дуже яскравого життя, потребує цієї баланди. Щось має об'єднувати країну. Росія надто велика, щоб існувати без ідеї. Путін, як людина цинічна, вважає, що в такій країні змінити щось неможливо. Тому легше займатися міфотворчістю про «зовнішнього ворога». Показати, як ми готовуємося до того, коли «злодійська Україна» на нас нападе, або ми туди підемо, бо вона така-сяка. 99% ухвалених у Росії законів не мають до життя жодного стосунку.

Українці живуть в іншій реальності, де скандали, Савік Шустер, де знаходять голову Гонгадзе, – це інший світ.

СТАНІСЛАВ БЕЛКОВСКІЙ

російський політолог, директор Інституту національної стратегії

Факт прийняття такого законопроекту Держдумою використовуватимуть в українській внутрішній політиці під час боротьби за президентську посаду. Це інтерпретуватиметься як перший крок до війни з Україною. Проте це риторика політиків. На експертному рівні все виглядає інакше. По-перше, жодних реальних фактічних обмежень на застосування російських збройних сил за кордоном не було й раніше. Зрозуміло, що Росія не є країною Закону. І раніше, якби президент захотів, він отримав би згоду Ради Федерації на відправлення військових за кордон. Тож новий закон якісно не змінює повноважень президента й умов використання Збройних сил Росії за межами її території. По-друге, потрібно розуміти якісну різницю між грузинсько-російськими та українсько-російськими відносинами. Росія, згідно з певними документами, є військовим гарантом безпеки Південної Осетії та Абхазії. Вони були де-факто державами невизнаними, але з усіма атрибутами державності. На території України таких суб'єктів немає. Крим не має атрибутів державності. Еліти Абхазії та Південної Осетії прагнули незалежності й російського військового втручання давно. Еліти Криму цього не хочуть. І в українській еліті я не бачу жодної групи, яка орієнтувалася б на воєнне втручання Росії. Зрештою, між Україною та Росією діє Великий договір («Договір про дружбу, співпраце та партнерство між Російською Федерацією та Україною» від 1997 року. – Ред.), пролонгований 1 жовтня 2008-го. Росія ніколи не піде на війну з Україною з причин, які я називав. Отже, цей закон нічого не означає ні для України, ні для Росії. Він готувався вже давно. Звісно, Кремль користуватиметься ним, щоб показати, що Росія начебто готова захищати своїх громадян в будь-якій частині земної кулі. Там ухвалення цього закону не викликало особливої дискусії. Це розглядалося як рутинна подія.

ФОТО: УНИАН / ОЛЕКСАНДР ЧЕКМЕНЬОВ

БОРІС НЄМЦОВ

один із лідерів опозиційного Об'єднаного демократичного руху «Солідарність»

Медведев і Путін незаконно використовували російські війська на території Грузії під час торішньої війни. Вони мали отримати санкцію Ради

Федерації. Але не отримали. Ми тоді направили генеральному прокуророві протест, звернувшись до Конституційного Суду. Але і суд, і прокуратура наші протести засунули в одне місце. Проте вони зрозуміли, що порушили не лише російські закони, а й міжнародне право. А тепер хочуть отримати для себе право використовувати російські війська за межами країни без жодних дозволів. Хоча депутати й без цього ручні, у парламенті сидять просто клоуни. Насправді цей закон робить політику Росії ще авантюристичною. Але я думаю, що України він не стосується. Кишка тонка їм нападати на Україну.

АНДРІЙ ОКАРА

політолог

Цей закон є не ознакою самоствердження, а намаганням узгодити внутрішньоціональне законодавство з можливими по-

літичними ризиками, щоб дії військових за межами Росії не відбувалися поза правовим простором. З такого погляду це абсолютно логічний крок, і в Росії він не мав такого резонансу, як в Україні. Подібні закони є в багатьох державах, причому не лише у тих, які мають великі амбіції. Я не став би його прив'язувати до сценаріїв можливої російсько-української війни, хоча ця тема й стала останнім часом дуже популярною. Те, чи є така загроза взагалі, ніяк не співідноситься безпосередньо із законом.

kmbs
Києво-Могилянська
Бізнес Школа

Президентська MBA
[для власників бізнесу]

Executive MBA
[для топ-менеджерів]

Master in Banking and Finance
[для досвідчених фінансистів]

Корпоративні програми
[для корпоративних клієнтів]

Програми управлінського розвитку
[для функціональних керівників]

kmbs.ua
seminars@kmbs.com.ua
[044] 490 6635

Невловимий агент впливу

Влада нарешті взялася за Ігоря Маркова – містечкового сепаратиста з претензією на борця з режимом

Автор:
Юрій Христенко

Чей одеський бізнесмен став найрозшукуванішим «злочинцем» місяця: 11 вересня Міністерство внутрішніх справ оголосило Ігоря Маркова у державний розшук. Трохи раніше Міністерство юстиції скасувало реєстрацію очолюваної ним партії «Родіна». Колишній соратник прогресивної соціалістки Наталії Вітренко за свою нетривалу політичну кар'єру запам'ятував брутальною українофобською риторикою, участью в масових безчинствах та шпигунських скандалах, але правоохоронці інкримінують йому злісне хуліганство дворічної давнини.

ЗВІДКИ ПІШЛА «РОДІНА»

Загальноукраїнська партія під на- звою «Родіна» існує трохи більше року. 2 серпня 2008-го відбувся VII (позачерговий) з'їзд Прогресивно-демократичної партії (ПДП), делегати якого змінили склад керівних

ФОТО: РНЛ

органів та юридичну адресу, ухвалили нову програму та рішення про переіменування партії. За реєстраційними документами, українською нова назва звучала як «Родина», однак самі активісти воліли читати її на російській манеру – «Родіна». Лідером карликової політичної силы став Ігор Марков.

Мін'юст зареєстрував ПДП ще 13 грудня 1999 року і вініс до Реєстру політичних партій під № 62. Щоправда, спочатку партія мала назву «Нова генерація» і очолювалася її нинішнім депутатом від Партиї регіонів Юрієм Мірошниченко. Безуспішно позмагавшись як партайгено-нассе на парламентських переговорах 2002-го, Мірошниченко перекочував до іншої політичної сили – у 2004–2005 роках був заступником голови «Трудової України» Сергія Тігіпка. Однак розпустити своє творіння не захотів: «Нову генерацію», переіменовану в 2006-му на

Прогресивно-демократичну партію, очолила дружина колишнього Софія. 5 квітня 2008 року відбувся VI з'їзд ПДП, на якому Софія Мірошниченко склали свої повноваження, а через чотири місяці з'явилася партія «Родіна».

З моменту переродження ця політична сила відверто епатувала суспільство. У боротьбі з «крикавим помаранчевим режимом» активісти «Родіни» швидко перейшли від відвертих сепаратистських закликів до нападів на політичних опонентів і працівників правоохоронних органів. У СБУ увірвався терпець, і вона звернулася до Міністерства юстиції з проханням перевірити дотримання статуту партією «Родіна» та розглянути можливість скасування її реєстрації. 2 вересня міністерство пішло спецслужбі на зустріч. Як повідомили у Мін'юсті, його юристи перевірили правочинність з'їзду Прогресивно-демократичної партії України від 20 серпня 2008 року (на якому вона змінила назву й лідерів) і встановили, що відбувався він з порушеннями, відповідно його рішення не мають сили. Таким чином чиновники перетворили «Родіну» знову на ПДП з дружиною депутата Мірошниченка на чолі.

ХРОНІКИ ВОЙОВНИЧОЇ «РОДІНИ»

26.03.2006	02.09.2007	02.08.2008	05.10.2008	25.10.2008	05.01.2009	14.01.2009
Ігоря Маркова обрано депутатом Одескої міської ради за списками Блоку Наталії Вітренко «Народна опозиція»	Група молодіжів на чолі з Марковим напала на мітингувальників, що виступали проти встановлення пам'ятника Катерині II, кілька учасників пікету дістали травми	VII з'їзд Прогресивно-демократичної партії (ПДП), який, зокрема, ухвалив переіменувати структуру на «Родіну». Партию очолив Ігор Марков	В Одеській міськраді створено депутатську групу «Родіна» у складі шістьох членів	Другий європейський конгрес підкарпатських русинів оголосив про «відтворення русинської державності», захід охороняли близько сотні одеських активістів «Родіни»	Ігоря Маркова делегували на Помісний собор РПЦ, де обирали нового патріарха	З автомобіля працівника Генконсульства Росії в Одесі Ігоря Цвєткова викрали портфель із документациєю та великою сумою грошей, яку буцімто дипломат мав передати Ігорю Маркову

ФОТО: УНІАН

ФОТО з сайту російського інформаційного агентства «Новий регіон» www.nr2.ru

КАНОНІЧНИЙ БІЗНЕСМЕН

Одеські журналісти на прохання кийських редакцій написати про «Родіну» часто відмовляють, мотивуючи міркуваннями безпеки. Ігор Марков, попри намагання сформувати імідж респектабельного бізнесмена і вельми набожної людини, має репутацію кримінальника. У низці ЗМІ стверджується, що в ліхі 1990-ті Ігор Олегович відгукувався на «псевдонім» Марадонна і входив до

бойового крила організованого злочинного утруповання «Бацька», що займалося контрабандою з Придністров'я, ракетом на Одеському авторинку «Куяльник» і навіть торгівлею наркотиками. Однак ці звинувачення ніхто документально не довів. Сам Марков стверджує, що прізвисько Марадонна отримав у дитинстві, коли грав у футбол за молодіжну збірну області. Утім, офіційна біографія пана Ігоря

ПОБОЇЩЕ НА «ПІВНІЧНОМУ», «Родіна» заробляє дивіденди на крові

небагатослівна про кар'єру героя у роки розгулу криміналу: закінчив школу в 1990 році, а вже в 1991-му очолив спостережну раду ТОВ «Гелес» – оптового торговця пальним. Зауважимо, що в 1990-х ринок нафтопродуктів контролювали ОЗУ, конкуренція на ньому супроводжувалася гучними вбивствами.

Сьогодні родина Маркових (сам Ігор, брат Олег і батько Олег Дмитрович) контролюють

26.02.2009

На конференції Одеської облорганізації партії «Родіна» Марков заявив, що «такої мови, як українська, не існує, вона є диверсією проти держави, якісну освіту можна здобути лише російською мовою»

02–05.03.2009

Водії-далекобійники заблокували рух на 460-му кілометрі магістралі Київ – Одеса на захист прав автоперевізників. Одним з організаторів був Ігор Марков

12.03.2009

У Києві презентовано громадський рух «Нова Україна». Поміж членів оргкомітету поряд з Миколою Азаровим, Володимиром Семиноженком, Дмитром Видріним, Борисом Олійником та іншими лідерами «Родіни»

21.03.2009

Напад представників партії «Родіна» на працівників СБУ. Правоохоронцям знадобилася підтримка «Альфи»

29.03.2009

Наклав на себе руки Ігор Цвєтков

10.04.2009

Одеська міська територіальна виборча комісія позбавила повноважень членів міської ради членів депутатської групи «Родіна», зокрема Ігоря Маркова

17.04.2009

Члени організації «Антифашистська дія» вбили ультраправого активіста Максима Чайку. «Антифашистську дію» курирує Марков

ФОТО: УНІАН

з десяток різнопрофільних комерційних структур. Провінційна бізнес-імперія спеціалізується на будівництві й нафтотрейдерстві, також до неї входить компанія «Союз» (одеський монополіст із вивезення сміття) та дрібний авіаперевізник «Украero». Крім того, Ігор Марков вклався у медіа-бізнес. Зокрема, крім кількох інформаційних інтернет-ресурсів з велими специфічним змістом, лідер «Родіни» контролює регіональний телеканал «АТВ», що прославився далеко за межами Одеської рівнини поливанням брудом усього українського.

ХРОНІКИ ВОЙОВНИЧОЇ «РОДІНИ»

29.04.2009

СБУ звернулося до Міністерства юстиції з пропозицією заборони «Родіни»

12.07.2009

Міліція затримала лідера молодіжного крила «Родіни» Євгена Ільєва. Як стверджували правоохоронці, Ільєв налагодив бізнес із продажу фальшивих квитків до елітних нічних клубів Одеси

13.07.2009

Замах із застосуванням вибухівки на головного лікаря санаторію імені Горького Тетяну Малихіну. Малихіна пов'язує інцидент із боротьбою за територію одеської оздоровниці, яку буцімто уподобала верхівка «Родіни»

15.07.2009

Рекламні білборди «Родіни» з'явилися на кримських дорогах. Це викликало негативну реакцію не лише в українських національно-патріотичних сил, а й у місцевих проросійських організацій, які підозрюють «Родіну» в зазіханні на їхній електорат

СПРОТИВ.
Патріоти
вимагають
зупинити
Маркова

значу, що така показна набожність на наших теренах притаманна бандитам і казнокрадам.

ОДЕСЬКИЙ ЗВ'ЯЗКОВИЙ

Епізод, який зараз інкримінують Ігорю Маркову, датований 2 вересня 2007 року. Група кремезних молодіжників скойла напад на мітингувальників, які виступали проти встановлення в Одесі пам'ятника російській імператриці Катерині II, кількох осіб було жорстоко побито.

«Я не маю до цього жодного стосунку», — заявив російським журналістам Ігор Марков невдовзі після втечі з України. — Але правоохоронні органи вирішили

21.07.2009

Кривава сутичка між власниками ринку «Лівнічний» та орендарями, внаслідок якої потерпіли торговці та міліціонери. До протистояння підбурювали активісти «Родіни»

2.09.2009

Наказом Міністерства юстиції свідоцтво про реєстрацію партії «Родіна» визнано таким, що втратило чинність

використати цю ситуацію, щоб посадити мене до в'язниці». Що-правда, на відеозаписі з місця подій чітко видно: людина, вельми схожа на Юрія Олеговича, у компанії голомозих молодиків нападає на людей похилого віку з національними прапорами, б'є одного в голову, той падає і непримотні.

Патріотичні організації одразу після інциденту вимагали від влади покарати нападників, однак справу спустили на гальмах. Її дістали з-під сукна лише цього літа, коли Банкова зажадала від правоохоронців і спецслужб посилити тиск на іноземних агентів впливу. Прикметно, що справу за фактом нападу на мітинг патріотів в Одесі передано миколаївській міліції. За формулюванням «задля більш об'єктивного розслідування» може ховатися певна недовіра Києва до одеських правоохоронців. Оскільки Ігор Марков тривалий час усіляко ігнорує зустрічі зі спідчими, його оголосили у розшук, щоб доправити на допит примусово. Тепер одіозний політик переховується у Підмосков'ї. «Я зараз поза зоною досяжності українських спецслужб», – заявляє він у коментаражах для преси.

Очевидно, що «Родіна» почувалася в Одесі безкарною. Наприкінці березня охорона Маркова напала на працівників СБУ, що вели оперативну відеозйомку біля офісу бізнесмена, скрутила їх і затягнула до приміщення. Щоб визволити колег, офіс партії штурмував антитерористичний загін «Альфа». Попри гучний скандал, за напад на

працівників спецслужби досі ніхто не відповів.

За півроку до цього активістів «Родіни» помітили в Ужгороді. Близько сотні «орлів Маркова», озброєних обрізками труб і кийками, охороняли Другий європейський конгрес підкарпатських русинів, на якому було оголошено про «відтворення русинської державності», а саме про надання Закарпатській області України статусу національної автономії русин (**див. Тиждень, № 37, 2008**). «Сойм підкарпатських русинів» має кілька спільнот рис з одеською «Родиною». Від обох організацій за кілометр смердить українфобією, їх СБУ підозрює в сепаратизмі й підтримують Російська православна церква та Кремль.

Ігор Марков, як і його закарпатський «колега» піп Сидір, якісь зв'язки з владою РФ публічно відкидає. Однак не приходить тісного знайомства з Александром Грачовим, генеральним

консулом РФ в Одесі. Наприкінці липня МЗС України скерувало ноту, в якій висловилося за недопустимість перебування Александра Грачова на посаді генконсула в Одесі. Підставою звернення стала буцімто участь дипломата у формуванні антиукраїнських сил, підконтрольних Москві. Зокрема, йому закидають тіньове фінансування партії «Родіна» – щомісяця з держбюджету Росії на її потреби нібито виділяється \$100 тис. Утім, за чотири дні ноту відкликали.

За кілька місяців до цього в Одесі стався інцидент, що поклав початок низці дивних подій: з автомобіля Ігоря Цветкова, підлітка Грачова, викрали портфель зі службовою документацією та великою сумою грошей, яку на че то дипломат мав передати Ігорю Маркову. За неофіційною інформацією, втрата готівки спричинила конфлікт Цветкова з начальником та керманичем «Родіни». 29 березня Цветков наклав на себе руки. ■

Презентація програм 24 вересня

Школа бізнесу

Програми ШБ КІБІТ:

- General MBA;
- mini MBA:
  - Стратегічне управління;
  - Директор з економіки та фінансів;
  - Директор з персоналу.

телефон для довідок:

(044) 279-75-80
(044) 275-78-64

www.kibit.com.ua

ліц. МОН України АВ № 353670 від 14.12.2007

*Дженерал MBA; міні MBA

8.09.2009
На трасі Київ –
Одеса міліція
вручила Ігорю
Маркову пові-
стку на допит

11.09.2009
Управління МВС
України в Мико-
лайівській області
оголосило у дер-
жавний розшук
Ігоря Маркова –
той не з'явився
на допит

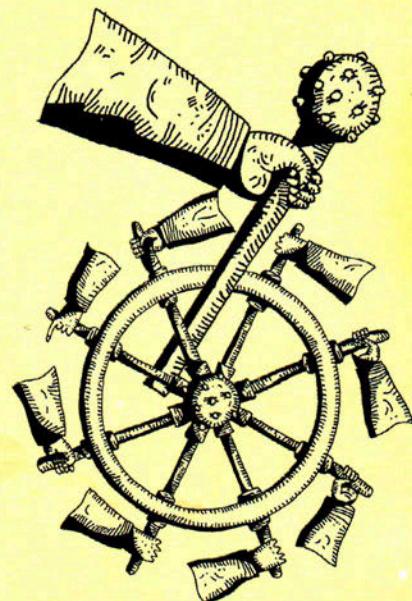
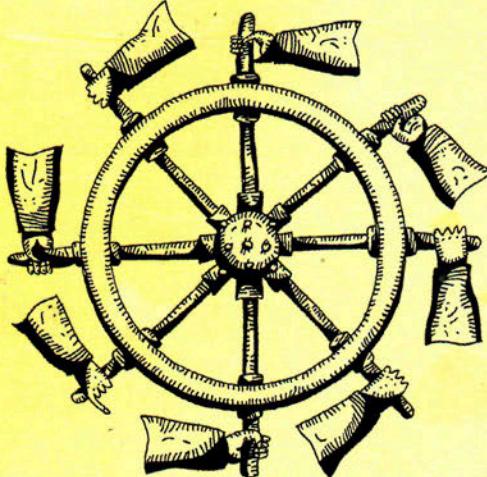
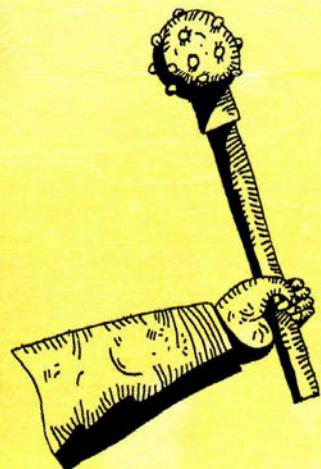
УРОКИ МОДЕЛЮВАННЯ

ВІДИ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ

ПРЕЗИДЕНТСЬКА
РЕСПУБЛІКА

ПАРЛАМЕНТСЬКА
РЕСПУБЛІКА

ПРЕЗИДЕНТСЬКО-
ПАРЛАМЕНТСЬКА
РЕСПУБЛІКА

Лук'янченко

Західноєвропейські ліки від тоталітаризму для незрілої української демократії можуть виявитися отрутою

Автор:
Вікторія
Чирива

Суперечки з приводу того, яка модель правління республікою – президентська чи парламентська – має бути в Україні, не відхвають. Автори кожного з наявних проектів Конституції мають свою відповідь на це запитання – відповідно й своє бачення способу обрання глави держави. За спостереженнями політологів, президента обирає народ передусім у посткомуністичному світі, тоді як чимало країн Євросоюзу віддають перевагу виборам президента в парламенті. Мовляв,

прагнення розчинити одноосібну владу в знеособленому парламентаризмі є захисною реакцією Західної Європи проти тоталітаризму. Утім, події, зокрема, в сусідній Молдові свідчать про те, що не всі парламентські республіки однаково корисні.

КАМО ГРЯДЕШІ

Ставши незалежною, Україна постійно перебуває у пошуку найкращого для себе державного устрою. Поки що спроби невдалі: ще жодні вибори не

пройшли за тією самою виборчою системою. У відчайдушних спробах зробити все «як у людей» ми просто мавпуюмо західні виборчі системи, без урахування вітчизняних особливостей. І раз за разом помиляємося.

Яскравий приклад – ідея проводити вибори за закритими партійними списками. У країнах Західної Європи до списків зазвичай потрапляють найдостойніші члени партій. У нас добре, якщо виборці знають в обличчя першу п'ятірку (десяту) вибор-

чого списку. Тому не дивно, що депутатські значки надягають олігархи, які потім просто не з'являються на робочих місцях, чи обслуговуючий персонал партійних лідерів, який слухняно натискає на кнопки.

Ще кілька місяців тому такому парламенту деякі політики хотіли довірити обрання президента. В принципі, ідея не нова. Для багатьох європейських демократій це абсолютно прийнятна норма ([див. «Як у них», стор. 22](#)). У парламентських республіках статус та обов'язки президента максимально обмежено, тому справді немає потреби витрачати гроші й час на всенародне голосування.

Проте в нас ця ідея виникла з інших причин: деякі політики, не впевнені у своїй перемозі на прямих президентських виборах, вирішили забезпечити собі політичне майбутнє в інший спосіб.

ДЕМОКРАТІЯ ЧИ ХАОС?

Ідея конституційних змін, які наблизили б Україну до парламентської форми правління (з обранням президента у парламенті), виникла ще у 2003 році, напередодні президентських виборів-2004. Колишній глава держави Леонід Кучма мріяв уйти в історію як останній всенародно обраний президент. Відповідний законопроект було навіть направлено до Конституційного Суду, який дозволив парламенту змінювати спосіб обрання глави держави без референдуму. Щоправда, цей проект так і залишився на папері. За словами відомого юриста, колишнього представника Леоніда Кучми в парламенті Олександра Задорожнього, КС дав чітку відповідь: парламентарії можуть змінити порядок обрання президента без референдуму. І це не вважатиметься зміною державного ладу, як стверджують деякі юристи. На думку пана Задорожнього, можна довго сперечатися, який конституційний лад є найкращим для України: «Але реалії такі, що едина модель Конституції, яка має шанси набрати 300 голосів у нинішній Верховній Раді, – та, що передбачає обрання президента в парламенті».

Будучи палким прихильником парламентської форми

правління, Олександр Задорожній переконаний, що саме вона є найприроднішою формою демократії. Мовляв, у країнах, де президента обирає народ, глава держави має повноваження монарха.

Один з авторів чинної Конституції України Віктор Мусійка вважає, що президента можна обирати в парламенті лише за умови суттєвого урізання його повноважень, зокрема, в частині його втручання в діяльність інших гілок влади. Щоб позбутися дуалізму влади, потрібно позбавити президента права формувати уряд, переважати його діяльності, зупиняти дію постанов Кабміну, призначати голів облдержадміністрацій тощо. А для балансу важелів та противаг президент повинен обиратися у парламенті й водночас мати право його розпустити.

Іншої думки експерт Інституту зовнішньої політики Дипломатичної академії при МЗС України Олександр Палій: парламентська республіка, де Верховна Рада вирішує всі питання, зокрема й щодо обрання президента, – це шлях до втрати державного суверенітету. Парламент в Україні не відображає настроїв суспільства, як в інших парламентських республіках, а є закритим клубом. Відірваність вітчизняної законодавчої влади від людей підтверджує і той факт, що депутати намагалися внести до Конституції норму про обрання президента в парламенті, хоча 80% українських громадян, як свідчать соцопитування, виступають за прямі вибори.

На думку Олександра Палія, парламентська республіка в Україні означатиме узурпацію влади двома-трьома партіями, що призведе до паралічу зовнішньої та внутрішньої політики і, як наслідок, до втрати державної незалежності.

БЕЗ ПРИВ'ЯЗКИ ДО ПЕРСОНАЛІЙ

Знайти українського політика, який міг би об'єктивно проаналізувати плюси й мінуси парламентської республіки, майже неможливо: кожен із представників політичних сил робить імідж, озираючись на сьогоднішню ситуацію та персоналії, –

хто домовлятиметься і хто, зрештою, претендуватиме на цю посаду. Коли БЮТ і ПР дружили й підписання угоди між ними було начебто справою часу, представники обох таборів обережно готували українських громадян до того, що вони більше не обиратимуть президента. Як аргументи звучали тези про суттєве зменшення президентських повноважень, зведення їх до суттєвого представницьких функцій, заощадження бюджетних грошей тощо. Щойно коаліційні переговори пропалися, і з БЮТ, і з ПР залунали обурені вигуки: про що ви говорите, яке обрання президента в парламенті? Тільки прямі вибори!

Незалежні політологи підходять до питання стриманіше й одностайні в одному: нинішнє двовладдя в країні однозначно треба ліквідувати. Або зменшити повноваження і вплив президента (а в такому разі прямі вибори справді будуть зайвими), або, навпаки, дати йому достатньо повноважень для одноосібного керування (тоді це вже буде монархія).

Очевидно одне: хоч би як нам хотілося скуштувати парламентської демократії, ми до неї ще не доросли. У найкра-

ПОДІЇ В СУСІДНІЙ МОЛОДОВІ СВІДЧАТЬ, що не всі ПАРЛАМЕНТСЬКІ РЕСПУБЛІКИ ОДНАКОВО КОРИСНІ

шому разі нас очікує молдовський варіант: жодна з політичних сил не має більшості, домовленості ні до чого не приводять, як наслідок – усі гілки влади паралізовані. Але, найімовірніше, БЮТ і ПР винайшли б свій, «український» варіант. Як повідомив *Тижню* політик, близький до коаліційних перемовин між регіоналами і бютівцями, якби між цими партіями все склалося, за новою Конституцією президент, обраний у парламенті, мав би майже ті самі повноваження, що й нинішній. Цей варіант ніяк не узгоджується з принципами парламентської республіки. Але якщо на кону політична доцільність, то кого це цікавить? ■

ПАРЛАМЕНТСЬКА ЩЕ НЕ ОЗНАЧАЄ ДЕМОКРАТИЧНА

Президентів обирають парламенти Чехії, Австрії, Естонії, Латвії, Литви, Угорщини, Німеччини, Молдови та інших країн (див. таблицю).

Зокрема, у Чехії глава держави обирається парламентом на 5-річний термін і вважається обраним, якщо отримав більшість у кожній із палат парламенту. Він виконує представницькі функції, хоча має право призначати Раду Центрального банку, а також суддів та голів Верховного і Конституційного судів.

У німецького президента, обраного Федеральним зібраним, функцій не набагато більше: він має право підписувати закони, признача та звільнені федеральних міністрів і суддів, а також вносить кандидатуру федерального канцлера та звільнені його з посади.

А ось у Латвії глава держави, обраний не менше ніж 51 голосом депутатів Сейму, практично не несе політичної відповідальності за свої дії. Усі його розпорядження має підпісувати прем'єр-міністр або відповідні урядовці. Натомість президент представляє державу під час міжнародних візитів, признача дипломатичних представників і приймає рішення про амністію. Перш ніж розпустити Сейм, він має заручитися підтримкою співгромадян.

Молдова виявилася неготовою до парламентсько-президентської форми правління. Спочатку в комуністів, які останніми роками тримають владу в республіці, забракло одного голосу, щоб обрати в парламенті президента. Після повторних виборів опозиція хоч і здобула незначну перевагу над комуністами, але теж не має необхідної більшості для обрання президента. Отже, опонентам знову доведеться домовлятися.

Утім, прямого зв'язку між державним устроєм і тяжінням держави до авторитаризму немає. Американська неурядова організація Freedom House у своєму звіті «Гідри демократії: Авторитарні країни ХХІ століття» назвала такими Росію, Китай, Іран і Венесуелу. З цих чотирьох країн президентів обирають всенародно у Росії та Венесуелі. У Китаї главу держави обирає парламент. В Ірані повноваження керівника держави розподілені між Верховним лідером, який обирається з вищих духовних осіб, і президентом республіки, обраним всенародно (див. стор. 36). Спільним, на думку американських експертів, є те, що

«правлячі сили в цих чотирьох країнах підтримують свій контроль жорстким обмеженнями на засоби масової інформації та інтернет, тиском на опозицію, поширенням націоналістичних версій історії в шкільних підручниках і використанням багатьох країн у власних інтересах».

За іншою класифікацією Freedom House, на пострадянському про-

сторі за рівнем демократизації політичні устрої Естонії, Литви і Латвії є консолідованими демократіями, Грузії, України і Молдови – гібридними формами правління, Вірменії, Росії, Азербайджану, Киргизстану і Таджикистану – напівконсолідованими авторитарними, Казахстану, Узбекистану, Білорусі, Туркменистану – консолідованими авторитарними режимами.

До речі, з огляду на нинішню розстановку політичних сил Україні, схоже, найбільше пасуває б модель ...карликової держави Сан-Марино: нею керують двоє рівноправних капітанів-регентів, які обираються з членів Великої генеральної ради (парламенту країни) щороку терміном на шість місяців: з 1 квітня по 30 вересня і з 1 жовтня по 31 березня...

За формами правління країни Європи та пострадянського простору умовно поділяють на...

Парламентські та парламентсько-президентські	Президентські та президентсько-парламентські
Австрія	Азербайджан
Албанія	Вірменія
Бельгія	Білорусь
Болгарія	Грузія
Велика Британія	Казахстан
Угорщина	Кіпр
Молдова	Македонія
Німеччина	Польща
Греція	Португалія
Данія	Росія
Ірландія	Румунія
Ісландія	Україна
Іспанія	Фінляндія
Італія	Франція
Латвія	Хорватія
Нідерланди	
Норвегія	
Словаччина	
Словенія	
Туреччина	
Чехія	
Швеція	
Швейцарія	
Естонія	

Країни Європи та пострадянського простору, де президента обирає...

Народ	Парламент або президента немає взагалі
Азербайджан	Австрія
Вірменія	Албанія
Білорусь	Бельгія
Болгарія	Велика Британія
Грузія	Угорщина
Ірландія	Греція
Ісландія	Данія
Казахстан	Іспанія
Кіпр	Молдова
Литва	Нідерланди
Македонія	Німеччина
Польща	Норвегія
Португалія	Словаччина
Росія	Туреччина
Румунія	Чехія
Словенія	Швейцарія
Україна	Швеція
Фінляндія	Естонія
Франція	
Хорватія	

Різна кількість парламентських республік і країн, де главу держави обирає парламент, пояснюється тим, що обрання президента за парламентської форми правління – парламентом, а за президентської – народом є не обов'язковим, але домінуючим.

ПЕРЕДПЛАТНА АКЦІЯ!

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ЖУРНАЛ ЛИШЕ ПО

ЗА НОМЕР ТА ОТРИМУЙТЕ ЖУРНАЛ
ЩО ТИЖНЯ!

1. У редакції:

– заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012.

Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тиждень»);

– розберільво зазначте адресу доставки та контактний телефон;

– оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;

– надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):

* факсом: (044) 351-13-00 (01);

* поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.

Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень»:

1 місяць – 14 грн;

2 місяці – 28 грн;

3 місяців – 42 грн.

2. У будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта». Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях вашого міста (детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

4. На сайті www.portmone.com.

*Акція дійсна до грудня 2009 року.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.

Менеджер з передплати Каріна Семяновська
K.sem@ut.net.ua

<http://www.ut.net.ua>

повідомлення	отримувач платежу		
	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
касир	поточний рахунок отримувача		
	назва установи банку		
	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	322012	
квитанція	МФО банку		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
касир	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»		
касир	період:		
	платник (підпис)	сума, грн	
квитанція	отримувач платежу		
	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
касир	поточний рахунок отримувача		
	назва установи банку		
	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	322012	
касир	МФО банку		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
касир	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»		
касир	період:		
	платник (підпис)	сума, грн	

ГИНЕМО ЗА МЕТАЛ

Чому галузі-локомотиви привезли економіку України в глибоку кризу

Автор:
Іван
Нелюбенко
Фото:
Олександр
Чекменьов

Під час економічної кризи галузі-локомотиви української економіки – металургія та хімічна промисловість (понад 25% ВВП) – зазнали чи не найбільших втрат. У січні – липні 2009-го обсяги виробництва металургійних підприємств становили 67 млн грн, що на 41,2% менше, ніж за аналогічний період минулого року, а хімічних підприє-

ємств – 23 млн грн – мінус 33,2%. При цьому середньогалузеве падіння промислового виробництва, за даними Держкомстату, було значно меншим – 30,4%. Безпосередньою причиною такої ситуації, на думку старшого економіста Міжнародного центру перспективних досліджень Ільдара Газизулліна, є повна залежність цих галузей від світових цін на їх про-

дукцію. Якщо чорні метали чи добрива дешевшають, то комбінати опиняються в дуже скрутному становищі, а разом із ними просідає вся вітчизняна економіка.

Металургія та хімпром прямо впливають на курс гривні, оскільки є головними постачальниками валюти в країну. Зокрема, за даними Нацбанку, частка металургійних підприє-

МЕТАЛУРГІЙНІ ЗАВОДИ (виробництво сталі, чавуну і сталевого прокату)

Кому належить українська економіка

Рінат Ахметов
(**Метінвест**)
Металургійний комбінат «Азовсталь»; Група ЕМЗ (Єнакіївський металургійний завод і компанія «Метален»)

Вадим Новінський
(«Смарт Груп»)
Макіївський металургійний завод (завершується приєдання підприємства до Метінвесту в обмін на 25% акцій компанії)

Лакшмі Міттал
(Arcelor Mittal)
«Арселор Міттал Стіл Кривий Ріг» (колишня Криворіжсталь)

Володимир Бойко
(формально завод належить трудовому колективу)
Маріупольський металургійний комбінат імені Дзержинського

Сергій Тарута (ІСД)
Алчевський металургійний комбінат; Дніпровський металургійний комбінат імені Дзержинського

емств в українському експорті становить 32%, хімічних – близько 10%. Протягом останнього року попит на сталь і мінеральні добрива на світовому ринку різко впав. У результаті цього ціни на квадратну заготовку знизилися з \$1100 до \$400 за тонну, на карбамід (азотне добриво) і аміак – більше, ніж удвічі. Як наслідок – на початку

року заводи почали зупинятися, безробіття зростати, а падіння українського ВВП було одним із найбільших у світі. В умовах різкого скорочення обсягів продажу металургійних та хімічних комбінатів на зовнішніх ринках кумулятивний дефіцит поточного рахунка платіжного балансу країни (річний експорт товарів та послуг мінус імпорт) в липні 2009-го досяг загрозливої позначки – \$6,9 млрд, що сприяло девальвації гривні.

Вітчизняна економіка могла зазнати значно менших втрат, якби експортери освоювали не лише зовнішній, а й внутрішній ринок. Наприклад, за інформацією заступника міністра промислової політики Сергія Грищенка, 25% попиту на чорні метали все-редині країни забезпечує імпорт (2,27 млн т, дані за 2008 рік). Близько 50% цього металу в Україні не виробляють, але прийнятимі половину імпортного прокату можна замінити на вітчизняний. Утім, в українських експортерів, інтереси яких не перший рік захищає держава, дещо інші орієнтири.

СИРОВИННІ КОРОЛІ

За останні 5–10 років українські експортери міцно посіли свою нішу на світовому ринку – вони виробляють передовісім напівфабрикати. Це пояснюється тим, що багатьом країнам невигідно будувати на своїх територіях великі та екологічно небезпечні заводи (нагадаю, виробництво чавуну або аміаку дуже забруднює довкілля). В Україні такі виробництва вже є, зводити їх не потрібно, й вони постачають на зовнішній ринок напівфабрикати, скажімо, квадратну сталеву заготовку, яку

можна швидко переробити на готовий прокат. Більшість металургійних виробництв у Західній Європі та США займаються саме прокатом, а не виробництвом ча-вуну або сталі.

Такий стан «сировинного придатку» цілком вигідний для власників українських заводів. За словами аналітика IK Galt & Taggart Securities Євгена Дубогриза, собівартість наших напівфабрикатів нині одна з найнижчих у світі. Наприклад, квадратна заготовка в середині серпня коштувала близько \$400 за тонну, тоді як у конкурентів на 5–10% дорожче. Але на ринку готового прокату Україна не спроможна конкурувати з іншими гравцями: собівартість цієї продукції вища, ніж у конкурентів. «У Туреччині на прокат однієї тонни сталі потрібно витратити максимум \$15, тоді як в Україні – \$20. Вітчизняним комбінатам вигідніше продати напівфабрикат у ту саму Туреччину», – каже Євген Дубогриз.

Власники вітчизняних заводів розуміють, що на ринку готового прокату їх здебільшого ніхто не чекає. Навіть якщо вони суміжуть знижити собівартість, то в США, країнах Західної Європи чи Південній Америки (головні споживачі якісного прокату) наймініше запровадять антидемпінгові санкції проти українських виробників.

Сировино-експортна орієнтація металургійних та хімічних підприємств України є цілком природною. Їх будували за радянських часів, аби забезпечити машинобудування, ВПК та будівництво металом, а аграріїв – добривами. Однак після розпаду СРСР ситуація кардинально змінилася,

Едуард Шифрін
та Ігор Дворецький
Комбінат «Запоріж-
сталі» (за даними від-
критих джерел, пан
Шифрін продає партнє-
рові свої 50% акцій)

Роман Абрамович,
Олександр Абрамов,
Олександр Фролов
(Evraz Group)
Металургійний комбінат
імені Петровського

Вадим Варшавський
(«МирІнвест»)
Донецький електромета-
лургійний завод (колиш-
ній Мініметалургійний за-
вод «Істіл»);
Підприємство перебуває в
заставі російської «Альфа-
Груп» Михаїла Фрідмана

Олександр Бабаков
(VS Energy International
Ukraine)
Дніпропетровськ

Віктор Нусеніс
(група «Енерго»)
Донецьксталь

Норвезький мрійник

Письменник Юстейн Гордер закликає до перебудови капіталізму та міжнародної солідарності

Автор: Дмитро Губенко

Юстейн Гордер стверджує, що багатство принесло норвежцям нові проблеми і їм варто було б жити скромніше. Сучасний капіталізм, як і комунізм радянського зразка, він вважає прогнилим і вірить у світле майбутнє скандинавської соціал-демократії. **Тиждень** знайомить своїх читачів із норвезьким письменником та філософом, який має власний, унікальний погляд на світ і життя.

У. Т.: Глобальна фінансово-економічна криза поставила під питання життєздатність капіталістичної економіки і змусила людство замислитися над шляхами виходу з цивілізаційної кризи. Як ви гадаєте, куди котиться наш світ?

— Я думаю, ми живемо у дуже важливий історичний час. Ми зіткнулися з дуже складними викликами, що стосуються всієї людської цивілізації. І людська цивілізація — це лише один з аспектів. Ми говоримо про фундаментальні підвалини природних умов життя на Землі. Нині глобальне потепління клімату є насправді величезним викликом для людства.

Якщо ж говорити про економіку, то той тип планової економіки — комунізм, за яким ми спостерігали у цій частині світу, виявився нефункціональним та ще й шкідливим для довкілля. Коли Горбачов проголосив перебудову, це було добре. Але на неї не відреагували на Заході! Американці не сказали, що ім теж потрібна перебудова. Лише Барак Обама зараз сказав: «Так, ми можемо!» Тобто він побачив, що західний капіталізм також потребує перебудови.

Я зовсім не вірю у старомодний комунізм. Але думаю, що нам потрібно реформувати і західну економіку — те, що я називаю турбокапіталізмом. Криза, надмірні кредити та банкротство банків в Америці йдеїнде — усе це показало, що капіталізм так само вразливий. Можу сказати, що комунізм брежневського чи сталінського штибу був прогнилим, але й екстремальний турбокапіталізм теж виявився гнилим.

Та я оптиміст! Тому що бути пессимістом — це бути ледачим.

Такі люди кажуть: «Це неможливо...», «Я не вірю...» Вони навіть не намагаються щось зробити! Це дуже пасивний спосіб буття.

У. Т.: Чи варто нам відійти від матеріалістичних цінностей капіталізму до чогось іншого?

— Чи потребуємо ми нових цінностей? Так. Знаєте, у моїй країні завдяки тому, що наша валюта така сильна, ви можете полетіти до будь-якого міста в Європі за ціною, що відповідає одній годині роботи. Коли я був дитиною, ми теж могли будь-куди полетіти, але тоді треба було працювати щонайменше місяць, щоб заплатити за авіаквиток! Тепер це надто дешево. При цьому я не можу сказати, що так дешево скрізь. Індієць, наприклад, не може собі дозволити літати. Але ми — нафтова країна Норвегія — просто надмірно багаті.

У. Т.: У колишньому СРСР були дуже високої думки про соціальну економіку, яку збудували у себе скандинавські країни. Як гадаєте, чи переживе цю кризу «скандинавський соціалізм»?

— Якщо ліворуч — комунізм, а праворуч — чистий капіталізм, то у Скандинавії ми маємо соціальну демократію. І я в неї вірю. Зараз, наприклад, у Росії є нові олігархи...

У. Т.: В Україні вони є теж...

— А ми не маємо олігархів! Звісно, в нас є мільйонери, люди, які мають багато грошей. Усे�таки наша економіка капіталістична. Але при цьому прогресивне оподаткування. Тобто якщо ви багато заробляєте, то платите більше податків. І розрив між багатими та бідними набагато менший, ніж у США та Росії. Не знаю, як щодо Україні... У Бразилії та Індії цей розрив надзвичайно великий! У моїй же країні немає справді бідних людей. Зовсім немає. Я думаю, це добре.

У. Т.: Це дуже добре! У книжці «Помаранчева дівчинка» ви розглядаєте таку складну тему, як смерть. Фрідріх Ніцше оголосив смерть Бога, Ролан Барт — смерть автора. Зараз багато дискутиють про смерть політики. Чому для європейців такий важливий дискурс смерті, кінця?

— Можливо, тому, що вся наша орієнтація є лінійною. Ми більше не маємо цикличної орієнтації, як на Сході або як у старій дохристиянській норвезькій традиції. У християнстві закладена ця ідея кінця, Судного дня. В «Одкровенні Іоанна Богослова» йдеться про те, що будуть нові Небеса і нова Земля. Це жахлива концепція, я не вірю в це. Можливо, цей світ є нашим єдиним світом?

У Сполучених Штатах і Норвегії є дуже радикальні християни-фундаменталісти, які зовсім не переїмаються проблемами довкілля. Адже настане Судний день, прийде Ісус, і будуть нові Небеса та нова Земля.

КОМУНІЗМ БУВ ПРОГНИЛИМ, АЛЕ Й ТУРБОКАПІТАЛІЗМ ТЕЖ ВИЯВИВСЯ ГНИЛИМ

Тож цю концепцію смерті, кінця нашої цивілізації можна знайти навіть у нашій релігії.

У. Т.: Чи можемо ми говорити про кінець ідеології?

— Але ж споживацтво (консумеризм) теж є ідеологією! Утім, дозвольте дещо зауважити. Рівень життя в Україні останнім часом значно поліпшився. Водночас я вважаю, що він має знизитися в моїй країні. Йдеться про міжнародну солідарність. У Норвегії після Другої світової війни сталося економічне диво, і в 1970-х роках ми дуже добре попрацювали. Але після того ми стали надто багатими, і це принесло чимало нових проблем: наркотики, самогубства тощо. ■

Продовження на стор. 59

БІОГРАФІЧНА НОТА

Юстейн Гордер народився 1952 року в Осло. Його батько був директором школи, мати — вчителькою й дитячою письменницею. Закінчив місцевий університет, де вивчав скандинавську літературу, теологію, філософію. Згодом викладав релігію та філософію у школі. У 1986-му було опубліковано його першу книжку «Діагноз та інші оповідання». Світовий успіх письменників принесла повість «Світ Софії» (1991), яку було перекладено у 45 країнах, а її загальний наклад перевищив 30 млн. З 1992 року займається суперечкою письменницюю справою. У 1997-му разом із дружиною заснував щорічну «Премію Софії», яку вручають за видатні успіхи в захисті довкілля та розвитку. Українською вийшли п'ять книжок Гордера: «Світ Софії», «Помаранчева дівчинка», «Замок у Піренеях», «У дзеркалі, у загадці», «Vita Brevis».

Вторинний ринок

Українська книжкова галузь залишається периферією російської. Вилікувати ринок може лише держава

В умовах економічної кризи українська книжкова галузь виявилася ще вразливішою, ніж раніше. Функцію держави в таких процесах та інші проблеми в рамках 16-го Форуму видавців у львівській книгарні «Є» обговорювали Клуб «Українського тижня», засідання якого було присвячене потребі перезавантаження книжкового ринку. ■

Олександр Красовицький,
директор
видавництва «Фоліо»

Для більшості російських видавців український ринок диференційний, на який постачають не всі книжки, а тільки ті, що впевнено продаються, бестселери, або уцінені, які не продали в Росії. Україна, на жаль, є ринком, де ці залишки збувуються.

Ситуація не зміниться ні квотуванням, ні іншими обмеженнями. Держава може допомогти не фіскальними методами, а тільки фінансуванням. Проте не окремих видавців, бо це призводить до корупції, а серйозних програм, зокрема перекладів.

Анастасія Левкова,
арт-директор мережі книгарень «Є»

Наш книжковий ринок – це робота ентузіастів, а не серйозний автономний ринок. Створити ринкові умови, умови для всіх, може тільки держава, бо вона має відповідні функції: запропонувати рамки, в яких усі розвиватимуться і всім буде комфортно. До свід мerezhi knigareny «Є» показує, що українська книжка успішно продається. Люди так само зацікавлені у деяких сегментах, яких українською, на жаль, обмаль, – це езотерика українською та інша література. Виходить штучно спотворена ситуація: попит є, а пропозиції немає.

Світлана Жаб'юк,
головний редактор
інтернет-видання
Zahid.net

Ми собі ставимо за мету подавати нашим читачам літературні та інтелектуальні новинки, зокрема й російською мовою, бо українською їх дуже мало. І нас дуже часто в цьому звинувачують. З одного боку, ми теж хотіли б, щоб новинок українською було більше, але в такій ситуації, як зараз, змушені показувати, що читають у світі, – на жаль, це, як правило, російська книжка.

Ростислав Семків,
директор
видавництва
«Смолосkip»

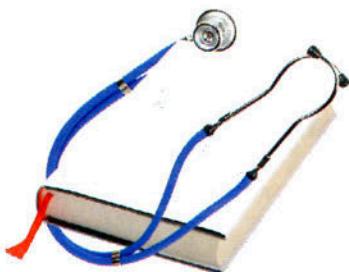
У нас типова постколоніальна ситуація, і зрозуміло, що потенціал Росії більший. Щодо квотування книгорозповсюджувальників мереж, одні кажуть, що це неліберальний крок. Українська мова спрацювала в кіно – обіцяли закриття кінотеатрів. Істерія вляглася. Ми залишилися без інтелектуального продукту і на маргіні – несі російського та світового ринку заголом. Державна підтримка має стосуватися перекладів, друкування українською мовою. Це буде локомотивом стимулювання літератури і книговидання.

Олександра Коваль,
президент Форуму
видавців у Львові

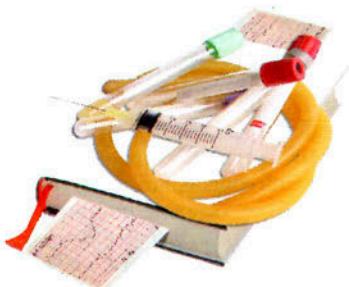
Форум видавців – це простір свободи. Це наш лозунг. Знаючи, що книжка – це територія свободи, я проти обмежень і проти квотування. Мені не хотілося б, щоб моя дитина чи я була обмежена в виборі. Я дуже люблю твори діячів російських письменників, і ці книжки з Росії дуже потрібні.

Українська книжка: історія хвороби

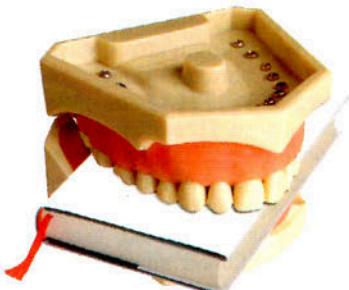
ДІАГНОЗ

Український книжковий ринок є лише придатком російського, вітчизняні книжки видуються спорадично й безсистемно і мають обмежений доступ до споживача.

ПРИЧИНИ

Така ситуація склалася тому, що держава не виконує своєї базової функції, а саме забезпечення умов для створення національного книжкового ринку.

НАСЛІДКИ

- Український споживач не має належного доступу до інтелектуальних надбань світу,

адже російські книжки, що надходять в Україну, не покривають всього спектра здобутків світової культури та інтелектуальної думки, оскільки російський книжковий продукт створюється супер для російського споживача з урахуванням його уподобань і в умовах внутрішньої ідеологічної цензури.

- У більшості регіонів України громадяни взагалі позбавлені можливості обирати книжки українською мовою, що призводить до фактичної русифікації.
- Попит на деякі книжкові сегменти (езотерика, комп'ютерні технології, бізнес-книжка тощо) не отримав належної пропозиції з боку національного виробника. Ці ніші належать тільки російському ринку. За наявності українського книжкового ринку такий попит був би задоволений у всіх сегментах.

ЩО РОБИТИ?

На державному рівні має відбутися усвідомлення того, що:

- в Україні відсутній ринок власне українського книжкового продукту, а сьогоднішній так званий книжковий ринок є насправді периферійною частиною російського;
- є критична потреба у створенні повноцінного ринку українського книжкового продукту як одного з голов-

вних чинників формування розвиненого українського суспільства і запобігання його культурній деградації та маргіналізації;

- українська мова є безальтернативним інструментом для створення самодостатнього книжкового ринку, як і гуманітарного та культурного простору загалом;
- створення умов для формування самодостатнього українського книжкового ринку є виключною функцією держави, і її не здатні виконувати ні видавництва, ні письменники, ні учасники ринку самотужки.

НАПРЯМИ ПОШУКУ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПОВНОЦІННОГО КНИЖКОВОГО РИНКУ

- стимулювання розширення видання перекладних книжок українською мовою через прозорі механізми державного фінансування закупівель авторських прав, покриття вартості перекладу тощо
- створення механізмів державного регулювання, що надали б споживачам вільний доступ на всій території України до українського книжкового продукту в книгорговельних мережах.

Державна справа

Українській книжці потрібно надати статус стратегічного продукту

Автор:
Олександр
Афонін,
президент
Української
асоціації
видавців
та книго-
розпо-
всюдкувачів

Сьогодні, на жаль, реальний стан українського книжкового ринку не може оцінити ніхто. Держава взагалі не знає, скільки книжок споживає суспільство, скільки їх потребує. Не має достовірної інформації і про те, скільки книжкового продукту завозиться в Україну. Офіційна статистика майже співвідноситься зі статистикою російською: в межах \$29–35 млн. Однак ця цифра не збігається з тим реальним, що ми бачимо в Україні: на розкладках, на базарах, на київському ринку «Петрівка». Є потужний тіньовий сектор, який дуже активно впливає на наш ринок і руйнує всі ті досягнення, які українські видавці намагаються утримати жебрацьким коштом.

Недавно я повернувся з Москви, де брав участь у презентації московського часопису «Книжкова індустрія» та конференції російських видавців. Поставив запитання, на які не почув відповіді й водночас шокував російських видавців. «Панове, ви так гарно говорите про просування російської книжки в Європу і виробляєте відповідну стратегію. Але якщо скласти весь ваш продаж, що його ви маєте і плануєте мати в Європі, який відсоток тих статків, котрі ви отримуєте в Україні, він становитьime?» «Назвіть, будь ласка, дані бодай із офіційних чи спеціалізованих ЗМІ щодо частки доходів російських видавців з продажу в Україні?» Тиша. Таких цифр не знаєте ніде.

Я абсолютно певний, що всі російські видавці, особливо видавці-монстри, знають про ці цифри. Але ретельно їх ховають. Мимоволі виникає думка, а чи не друкуються «паралельні наклади» в Росії (від офіційних), які й випадають з-під обліку відповідних органів у Росії і збуваються в Україні?

Українське законодавство дозволяє «єспедешникам», які торгають на базарах, уникати фіiscalного контролю, бо вони не зобов'язані звітувати ні перед податківцями, ні перед кимось іншим. Тобто сьогодні маємо офіційно широченну річку, яка повз наших прикордонників і митників дрібними струмочками розтікається по всій країні. Це перекриває дихання українській книжці.

Щоправда, є ще одна проблема. Без сформованого російського потоку українська книжка, м'яко кажучи, не зможе забезпечити ні інтелектуальні, ні соціальні, ні освітні (особливо щодо вищої школи) потреби українців і нашого суспільства. Близько \$400 млн – це сума російського книжкової присутності в Україні, а українського ринку – близько \$120 млн.

Нинішній стан українського видавництва – це результат роботи людей, до рук яких книжка потрапляє нечасто. Люди, які керують, книжок не читають. Українська влада за 18 років так і не сформувала свого ставлення до української книжки. У нашій країні книжка не стала інструментом навчання нації. Влада не спромоглася пояснити людям і передусім собі, що Україна – це не просто територія, а окремий соціальний, культурний і політичний організм. Тому основне питання – це надання українській книжці статусу стратегічного, духовного, інтелектуального продукту, яким має опікуватися держава. Це не значить, що всі бюджетні гроші мають розкрасити чиновники. Держава повинна настити галузь достатніми грошами, кредитно-інвестиційними ресурсами, щоб вибудувати в кожній жанровій ніші стратегічні пріоритети.

Наступне – нам потрібно переходити у спілкуванні з російськими колегами на цивілізованій і зрозумілій у всьому світі правила співпраці. Це продаж прав і право видання літератури в іншій країні мовою цієї країни.

Сьогодні лише 15% українських видавництв в умовах кризи почиваються добре. Вони всім відомі. Ці видавництва посилено нарощують своє виробництво. Вони наростили продаж, назви. Є гроші. Але дрібні українські видавництва, що працюють з обіговими коштами, заблокованими банківською кризою, змушені різко припинити видання нових книжок. Ресурсів немає. Склади вимиваються. Немає адекватного відновлення товарного ресурсу видавництв. Видавці не нарікають. Вони просто хочуть працювати. І мають для цього серйозний інтелектуальний потенціал. Але рідна держава має дати їм врешті-решт можливість працювати.

В УКРАЇНІ КНИЖКА НЕ СТАЛА ІНСТРУМЕНТОМ НАВЧАННЯ НАЦІЇ

НЕЗАБАРОМ ЗДАЧА 1-ГО КОМПЛЕКСУ

- ◆ **Здача 100 перших будинків – жовтень 2009**
- ◆ **Всі комунікації підключенні
(газ, вода, каналізація, електрика, СКС)**
- ◆ **Триває благоустрій вулиць**
- ◆ **\$10 млн. – інвестиції в будівництво до кінця 2009 року**
- ◆ **Від \$900* за 1 м², 15 соток землі включно**

- ✓ 20 хвилин від Києва у житомирському напрямку;
- ✓ вибір з 29 проектів;
- ✓ розстрочка до 2 років;
- ✓ земля у власність;
- ✓ реєстрація за місцем проживання;
- ✓ можливість будівництва з власним підрядом.

(044) 281-07-07

Вартість дзвінка – згідно з тарифами Вашого оператора

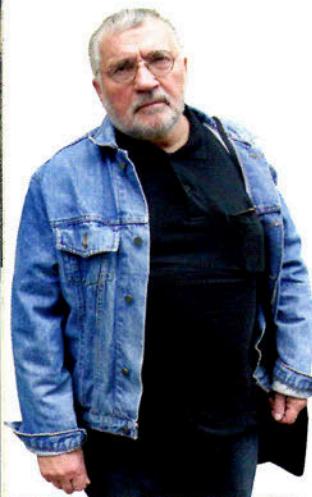
www.olympic-park.com.ua

*Сплата в гривнях за курсом НБУ на день оплати

Сага про книгу

Камо грядеши, українське друковане слово?

Львівському
книжковому
форуму
присвячується

Автор:
Вадим
Скуратівський,
культуролог

Пригадаймо хрестоматійне: «Сумніших оповідей не знайдете, ніж про любов Ромео і Джульєтти». Ale видається, що десь поруч із цим сюжетом перебуває й історія української книги. Вона, ця книга, виникає у своєму більш-менш модерному, не бароковому, не середньовічному вигляді лише в XIX сторіччі. Відверто кажучи, її найбільший рекорд – це передсмертне видання Шевченкового «Кобзаря» саме тут, в Україні. Ale проходить буквально кілька сезонів, і в зв'язку з варварськими діями петербурзького уряду українська книга з України зникає. Ми й досі ще не можемо осягнути всієї глибини цієї інтелектуальної катастрофи.

Пізніше українська книга виринає в підвітрійській Україні, столицею українського друкарства стає Львів. З погляду Києва, це було десь за кордоном, і тому в Великій Україні аудиторія цієї книги була дуже обмежена. Такий стан справ тривав надто довго. Навіть Анна Ахматова, велика наша землячка та видатна російська письменниця, говорила про свої часи (середина ХХ століття): «Ми живемо в догутенбергову епоху». А українці у XIX сторіччі жили в позагутенберговій. Десь починаючи з кінця 1890-х – початку 1900-х років великими зусиллями й на Наддніпрянщині з'являється українська книга: вона мала вигляд надзвичайно цінного, але поштучного товару. Щойно змінилися історичні декорації і українські видання легально могли тут з'являтися, стався культурний розквіт 1920-х.

Зрештою, лише про 1920-ті можна говорити як про розквіт української книги. Втім, із 1931 року й ця книга зникає з читацького обігу. Навіть видання класиків, приміром, Лесі Українки, з післямовою Петра Одарченка, хоч і були доступними, та про самого Одарченка ви не дізналися б нічого – це прізвище перебувало під забороною. Подібно до тогочасних видань Шевченка, Франка – у 1930 – 40-х роках прізвища коментаторів цих видань згадувати було неможливо, навіть у подружньому спілкуванні. Минає деякий час, і після II Світової українська книга нібито повертається великим накладом – Держлітвидав клонується на «Дніпро» та «Радянський письменник». Проте водночас на тлі російського 1988

року, коли буквально за кілька місяців після скасування цензури росіяни надруковали все те, що не могли друкувати впродовж усього ХХ сторіччя, Україна це зробила з великим історичним запізненням – на початку вже нинішнього тисячоліття.

Нова біда української книги – зменшення її накладів. «Фоліо» в Харкові видає переклади, наприклад, роману де Костера про Тіля Уленшпігеля: перша подача 750 примірників, друга теж 750. Це катастрофа. Дивним чином українська книга зникає не в якісному сенсі, а в кількісному. Зникає її аудиторія, оскільки поміж потенційною аудиторією цієї книги та нею самою немає розумного, коректного й водночас добре організованого посередника. В регіонах України, передусім на Заході, з'являються напрочуд цікаві видання, приміром, добрий переклад Булгаківського «Майстра і Маргарити», з якісними коментарями перекладача. Ale ця книжка до всіх не доходить, вона має регіональний характер.

З іншого боку – нашестя російської книги. Там, де вона відповідає інтелектуальним і гуманістичним стандартам, ми її маємо подякувати. Ale приходять і російські кічеві видання, які цілковито заполонили довколишній міський світ. Це так зване вагонне чтиво, – читайте, будь ласка, халтуру цієї самої добродійки Марініної чи колективу авторів, який на це прізвище працює. Головне інше – ця книга відтісняє потенційного читача книги української.

Бачити панацею в «укрсучліті»? Все залежить від того, в якій кількості це друкуватимуть і як посередник українську книгу розповсюджуватиме. В Україні зараз розцвіла поезія – я називав би 100-150-200 поетів і класичного штибу, і ультраавангардистів, модерністів, яких варто було б прочитати. Ale їх же треба не просто надруковувати, їх треба розповсюдити. Для цього має бути якийсь особливий патронат (хоча, згадавши те, чим нині займається Спілка письменників, маю великі сумніви). Навіть якщо такий патронат з'явиться, ці добри люди творитимуть із однією умовою: коли вони не будуть фінансово приниженні. Якщо процес не піде, ми втратимо теперішніх функціонерів і можемо повернутися в ситуацію України XIX сторіччя. ■

**УКРАЇНСЬКА КНИГА
ВИРОДЖУЄТЬСЯ
НЕ В ЯКІСНОМУ СЕНСІ,
А В КІЛЬКІСНОМУ.
ЗНИКАЄ ЧИТАЦЬКА
АУДИТОРІЯ**

ПОЧНИ СВІЙ ДЕНЬ З ГАРНОГО ТА ВЕСЕЛОГО НАСТРОЮ

Оля Суботіна

Анатолій Анатоліч

Маша Максімова

Хару РАНДК!

ранкове шоу

XIT FM

Дисидентство: іранська версія

Жінки, студенти, письменники й поети – авангард іранської опозиції та дисидентства

Автор:
Жанна
Безп'ятчук

Іран на Близькому Сході є аналогом Франції в Європі. Нація революцій і неймовірної політичної енергії. Вона поєднує в собі фактично неподільну: глибоко вкорінений традиціоналізм і потужний революційний дух. У XX столітті країна пережила дві великих революції: конституційну 1905–1911 років і антишахську в 1979-му. Перша принесла Ірану демократичну Конституцію, написану за зразком бельгійського Основного Закону, і парламент. Друга повалила монархію і встановила республіканське правління.

Були в новітній історії Ірану й інші періоди політичної турбу-

лентності. Наприклад, державний переворот у серпні 1953 року, коли від влади усунули прем'єр-міністра Мохаммеда Мосадека, який уставився націоналізацією іранської нафтової галузі. Такою ж за значенням подією було й обрання в 1997-му на президентську посаду реформатора Мохаммеда Хатамі, з яким мільйони іранців пов'язували свої надії на швидку демократизацію країни.

РОЗКОЛ У СУСПІЛЬСТВІ ТА ЕЛІТІ

Сподівання десятирічної давності не віпрацьвалися. Президентські вибори 12 червня 2009

року (в Ірані главу держави обирають усеноародно) й усе, що відбувалося в країні протягом наступних місяців, стали для влади приводом до жорсткого «закручування гайок» та наступу на опозицію. А опозиція політична й громадська в іранських реаліях є феноменом багатовимірним. Сьогодні до неї зараховують фактично всіх реформаторів, усіх, хто обстоює зміни та виступає проти жорстких авторитарних методів управління президента Махмуда Ахмадінежада.

Хронічний конфлікт між поміркованими політиками, які виступають за проведення ре-

ФОТО: МАЯ ПІШЕВА

форм, та прихильниками авторитаризму, які не підтримують реформування чинної системи, розколом її іранську еліту. До поміркованих політиків належать Мохаммед Хатамі, опозиційні кандидати на виборах Мір-Хосейн Мусаві та Мехді Каррубі. Усі вони свого часу обіймали найвищі державні посади. Мусаві впродовж восьми років (1981–1989) очолював уряд. Каррубі був спікером парламенту. Хатамі – президентом Ірану в 1997–2005 роках. Жорстоку лінію, крім Ахмадінежада, сповідують голова Ради охоронців Конституції Ахмад Джанаті та командувачі Революційної гвардії.

За офіційними даними, на червневих виборах Мусаві здобув близько 33% голосів, а Ахмадінежад – 63%. У перші дні після волевиявлення на вулиці Тегерана вийшли близько двох мільйонів людей, які вважали результати виборів сфальсифікованими. Але найбільші релі-

гійні авторитети Ірану стали на бік президента-консерватора. Жоден із 11 найвищих ісламських клеріків Ірану не виступив проти президента, чиє переображення поставили під сумнів мільйони людей. Лише двоє підтримали президента з застереженнями. Іранські інакодумці говорять про «безнадійність становища» в своїй країні.

ПОРТРЕТ ДИСИДЕНТА

Яким є сьогоднішній середньостатистичний іранський дисидент? Це письменник, поет, журналіст, адвокат, що не належить до жодної політичної сили й апелює до демократичних цінностей і права на політичну свободу. Дисидентами можна вважати й активісток феміністичних організацій, котрі ставлять під сумнів запроваджені після 1979 році жорсткі правила, що регламентують життя жінок в Ірані.

Юсеф Азізі

Тижню вдалося поспілкуватися з одним із таких дисидентів – 58-річним письменником Юсефом Азізі. Він належить до арабської меншини

Ірану (перси складають приблизно половину населення країни, решта – азербайджанці, араби, туркмени, курди, белуджі тощо). Азізі присвятів життя літературній творчості та перекладам із арабської на перську. Своїм покликанням він вважає діалог двох культур – арабської та перської, і саме цим він би займався безроздільно, якби навколо не закручувалися політичні вихори.

Уперше він потрапив до в'язниці за критику політики шаха ще в 1972 році. 1981 року був ув'язнений за критику революційних перетворень. У квітні 2005 року Азізі виступив проти насильницького придушення демонстрації арабів у місті Ахваз, столиці заселеної переважно арабами провінції Хузестан. Невдовзі Азізі заарештували, кілька місяців він просидів у тюрмі. Письменник знову опинився за гратами в одиночній камері після виступу проти страт арабів-опозиціонерів,

яких влада звинуватила в сепаратизмі. Суд виніс йому вирок: п'ять років ув'язнення, але Азізі вдалося втекти з країни.

«Напівреволюційна ситуація в Ірані унаочнила глибоку тріщину між простими іранцями, з одного боку, та правлячою системою, з іншого, – розповідає письменник. – Більшість моїх колег-журналістів, серед яких і чоловіки, й жінки, опинилися після виборів у в'язниці. З-поміж заарештованих є й колишні політики з найвищих ешелонів влади: екс-віце-президент Мохаммед Алі Абтакі, колишній заступник міністра закордонних справ Мохсен Амінзаде, екс-заступник міністра внутрішніх справ Мустафа Таджзаде». За даними організації «Репортери без кордонів», після виборів заарештували близько 50 іранських журналістів. Водночас представникам іноземних ЗМІ заборонили в'їздити до країни. Загалом, улітку 2009 року через політичні мотиви за грата потрапили до 500 осіб, і, як стверджує іранська опозиція, деято з них там і загинув.

«Сьогодні в Ірані немає умов для діалогу між перською більшістю та меншинами, зокрема арабською. Права меншин не захищені. Але вони прагнуть їх відстоювати. Таким чином, до студентського й жіночого руху долучається рух національних меншин, а також інтелектуали-дисиденти. Всі вони виступають за демократію та захист прав людини. Це єдині цілі й прагнення людей», – констатує Юсеф Азізі. Останнім часом він багато виступає публічно в Британії, доносячи свою правду про іранські реалії до західних аудиторій. Сьогодні велики громади іранців проживають і в Великій Британії, і в США, і в Канаді. Іранські дисиденти розсіяні по світу. Деято з них знайшов прихисток на Близькому Сході, зокрема Іраку.

ЖІНОЧИЙ НАСТУП НА СИСТЕМУ

Уже понад століття іранські жінки активно борються за свої права. В часи монархії вони змогли значно їх розширити, але після революції 1979 року здобутки попередніх трох десятиліть були втрачені. Жінкам знову заборонили розлучатися або без дозволу чоловіка залишати кра-

ІСЛАМСЬКА РЕСПУБЛІКА ИРАН

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА

Грунтуються на Конституції 1979 року.

У ній встановлено своєрідний баланс між владою від Бога та владою від народу, тобто теократією і демократією.

Але верховна влада належить саме ісламському духовництву.

● ВЕРХОВНИЙ ЛІДЕР ІРАНУ

Аятолла Алі Хосейні Хаменеї є верховним релігійним та політичним лідером країни. Визначає загальну політику країни. Верховний головнокомандувач Збройних сил Ірану, керівник військової розвідки. Призначає людей на ключові посади в державі: голі судів, керівників поліції, командувачів військ. Обирається Асамблеєю експертів, підзвітний їй.

● ПРЕЗИДЕНТ ІРАНУ

Махмуд Ахмадінежад є гарантом Конституції та головою виконавчої влади. Стратегічні рішення приймає лише після сквалення їх Верховним лідером. Призначає членів Ради міністрів і керує роботою уряду. Кандидатури міністрів затверджує парламент. Президент обирається прямим всенародним голосуванням на чотири роки.

● МЕДЖЛІС

Однопалатний парламент, налічує 290 депутатів.

● РАДА ОХОРОНЦІВ КОНСТИТУЦІЇ

Складається з 12 членів. Половину його членів призначає Верховний лідер, решту – голова судової системи Ірану, затвержує парламент. Кандидатів у президенти, у депутати парламенту та членів уряду попередньо має затвердити Рада охоронців. Основне завдання – перевірка законопроектів на відповідність ісламському праву – шариату. Має право наложить вето на будь-яке рішення Меджлісу.

● РАДА ДОЩІЛЬНОСТІ

Очолює екс-президент Алі Акбар Хашемі Рафсанджані. Вирішує суперечки, що виникають між Меджлісом і Радою охоронців Конституції. На практиці ця Рада переважно виступає як консультивативний орган при Верховному лідерові.

● РАДА ЕКСПЕРТІВ

Складається з 86 представників ісламського духовництва. Збирається щороку на тиждень. Вибирає Верховного лідера й формально має право усунути його з посади в будь-який час, але такого ще не трапилося. Членів Ради вибирають шляхом всенародного голосування на вісім років.

● СУДОВА ВЛАДА

Народний суд – цивільні та кримінальні справи. Революційний суд – злочини проти держави. Особливий духовний суд – діє окремо від основної судової системи. Його найвища інстанція – Верховний лідер.

їну. Ще кілька років тому іранки могли проводити опитування й збирати підписи на підтримку своїх ініціатив у публічних місцях. Сьогодні це заборонено. Жінку можуть затримати, якщо навколо неї зібрається більше трьох людей. Упродовж останніх двох років уряд заарештував понад 60 активісток жіночих правозахисних організацій.

Донедавна жіночий рух спротиву в Ірані уособлювала юрист, правозахисниця Шірін Ебаді, яка 2003 року виборола Нобелівську премію миру. Саме вона була чи не єдиним адвокатом, що наважилася представляти інтереси родин загиблих під час так званої «серії смертей інтелектуалів-дисидентів» у 1990-х. Тоді за дивних обставин загинуло понад 80 письменників, політичних активістів, громадських діячів. Коли в червні цього року в Ірані вибухнули масові протести, Шірін Ебаді перебувала за межами країни. Вона не може повернутися додому, де її загрожує смерть. Проте жіночий рух отримав новий символ – 27-річну Неду Ага-Солтан, яка загинула 20 червня 2009 від кулі бійця-басіджа (добровільна міліція, підпорядкована Іранській революційній гвардії).

БІЛІ ТОРТУРИ

Шарзад Момені

Про свій дисидентсько-опозиційний досвід **Тижню** розповіла 29-річна Еша Момені. Студентка магістерської програми з масової комунікації

Каліфорнійського університету в Нортриджі має іранський і американський паспорти. Торік вона виришила на батьківщину збирати дані для свого магістерського проекту, присвяченого іранському жіночому рухові. Але в жовтні 2008-го її заарештували, інкримінувавши ведення антиурядової пропаганди. Студентка провела у в'язниці 28 днів, із яких 25 – в одиночній камері. До США вона повернулася лише в серпні.

«Я досі не можу сказати напевне, чому вони мене заарештували. Ті, хто сьогодні при владі в Ірані, не толерують жі-

нок, які вдягнені по-західному, які борються за свої права, – розповідає Момені. – У в'язниці щодо мене не застосовували фізичних тортур. Проте там застосовують так звані «блі тортури». Це, зокрема, перевування в одиночній камері. Уявіть собі: 24 години в камері без жодного зв'язку з зовнішнім світом. І це перемежовується допитами, які тривають по десять годин. Мене піднімали рано-вранці, а поверталися я до камери пізно ввечері. За цей час я схудла на шість кілограмів».

При цьому студентка зауважує, що вона була до певної міри «привілейованою арештанткою», з нею поводилися обережно, бо її підтримували за межами країни. Достеменно невідомо, що відбувалося у в'язницях з іншими учасниками протестів, які погодилися виступить на телебаченні з промовами-каяттями й самовиправальними звинуваченнями. Ці люди публічно зреяли своєю метою й визнали легітимність виборів. Поміж іранцями шириться історія про камери-могили, куди не потрапляє жоден промінь світла й жоден звук.

«Одразу після виборів студенти Тегеранського університету виступили з протестами. І за кілька вечорів у зіткненнях із поліцією загинуло сім студентів, – розповідає Момені. – Один мій друг був поранений. У нього стріляли спеціальними кулями, які не вбивають людину, а розпадаються в її тканинах на багато дрібних частинок». Дівчина зізнається: «Народившись у країні, де щойно завершилася революція, все життя чекаю, коли ж, нарешті, моя нація досягне спокою, миру й злагоди. Але сьогодні ситуація видіється безнадійною, як ніколи».

Та протести не були марнimi. В новому уряді президента Ахмадінежада з'явилася перша в історії Ірану жінка-міністр. Марзіє Вахід Дастрджі очолила міністерство охорони здоров'я. Схоже, влада робить поступок іранським жінкам, які були рушійною силою антиурядових протестів. До батога додали пряник – саме так відреагувала на призначення Дастрджі іранська опозиція, яка не має наміру послаблювати тиск на правлячу систему. ■

Звук та відео

для всіх видів комерційних
 приміщень

- | Фонове озвучування приміщеня
- | Обладнання для відображення відео
- | Програмне забезпечення
- | Встановлення, налагодження, сервіс

ПресКом® TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27
www.avinstall.com.ua

Коронація слова

Шоколад «КОРОНА»
та телеканал «ІНТЕР» оголошують
Всеукраїнський конкурс
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА — 2010»!

- На конкурс приймаємо написані українською мовою: романі, пісенну лірику про кохання, кіносценарії та п'еси, які раніше не друкувалися, не виконувалися, не фільмувалися, та права на які не передані іншим (юридичним або фізичним) особам і не будуть передаватися до оголошення результатів конкурсу на церемонії нагородження у червні 2010 р.
- Твори надсилайте надрукованими на папері формату А4. Позначте на титульній сторінці тільки свій псевдонім, назив твору та номінацію. Вкладіть твір у папку разом з підписаним тим самим псевдонімом окремим заклеєним конвертом, в якому має бути: справжнє прізвище, ім'я, домашня адреса, контактний телефон, електронна адреса (якщо є) та заява в довільній формі про участь у конкурсі. Папку з твором вкладіть у конверт та надішліть поштою з «повідомленням про вручення поштового повідомлення».
- В номінації «пісenna лірика» приймаємо не більше 10 поетичних творів від одного автора. Твір не повинен бути більше ніж 32 рядки (або 8 строф).
- Анонімність авторів зберігається до церемонії

- нагородження переможців, яких визначає авторитетне жюрі.
- Твори не рецензуються і не повертаються (залишайте у себе копію), листування з авторами не здійснюється.
- Усі автори, твори яких відзначені на конкурсі, зобов'язуються використовувати логотип «Коронація слова» при будь-якому оприлюдненні твору. Тобто: розміщувати знак на титульній сторінці, в афіші, титрах фільму, оголошувати про відзначення на конкурсі перед публічним виконанням твору, передачею в ефірі тощо.
- Конкурс розглядає всі подані твори, як такі, що захищені авторським правом. Реєстрація (або передача) авторських прав на твори є повноваженнями авторів творів та здійснюється авторами незалежно від конкурсу.
- Конкурс пропонуємо твори видавництвам, музичним продюсерам, кінопродюсерам, кіностудіям, театрам, з якими переможці особисто домовлятимуться про умови. Конкурс не спонсорує подальшу долю твору.
- Автор має право брати участь у конкурсі повторно до отримання першої премії у номінації.

Оргкомітет конкурсу

120 000 грн.

преміальний фонд конкурсу

Номінація «РОМАНИ»:

I премія — 20 000 грн,
II премія — 10 000 грн,
III премія — 5 000 грн,
+ 7 премій по 1 000 грн.

Номінація «КІНОСЦЕНАРІЙ»:

I премія — 15 000 грн,
II премія — 7 000 грн,
III премія — 3 000 грн,
+ 5 премій по 1 000 грн.

Спеціальні відзнаки:

- + За кращий романтичний твір
- + За кращий історично-патріотичний твір
- + За кращий гумористичний твір
- + За кращий дитячий твір

Номінація «П'ЄСИ»:

I премія — 10 000 грн,
II премія — 5 000 грн,
III премія — 3 000 грн,
+ 5 премій по 1 000 грн.

Номінація «ПІСЕННА ЛІРИКА ПРО КОХАННЯ»:

I премія — 8 000 грн,
II премія — 4 000 грн,
III премія — 3 000 грн,
+ 5 премій по 1 000 грн.

Лауреати та дипломанти конкурсу несуть відповідальність за сплату податків.

Докладніше про конкурс:
www.korona.ua
www.inter.ua

Довідки за телефоном:
8 (067) 252 50 20

Твори надсилаються до 1 лютого 2010 року на адресу:
Конкурс «Коронація слова», абонентська скринька № 25,
м. Київ-25, 01025

ІНТЕР

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ СПОНСОР

Тиждень

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА

Сіль і шампанське

Артемівськ – найстаріше місто Донбасу. Його мешканці намагаються зберегти свою історичну індивідуальність і привабливе регіональне обличчя

Автор:
Костянтин Раковський

Загальновідомий феномен міст-конкурентів. Наприклад, у Харкові є багато адептів «першої столиці», які вважають величезною помилкою перенесення її в 1934 році до Києва. Так само в сусідній державі мешканці Петербурга та Москви поглядають одне на одного зверхньо. Але буває, що й на території однієї області співіснують містасуперники.

БАХМУТСЬКІ ЯБЛУНИ

«І запам'ятайте: нас не можна називати «донецькими»! Ми – бахмутські!» – повторює Володимир Березін, лідер краєзнавчої та природоохоронної організації «Бахмут». У горбачовські часи він був організатором референдуму за повернення Артемівську старої назви – Бах-

мут. Однак тоді консервативні міщани проголосували проти, хоча нині ця назва вживается повсюдно. Колишній депутат міськради, активіст і правозахисник, він щойно повернувся з сусідньої Костянтинівки. Там на очах Березіна заарештували за хабар його давнього опонента – костянтинівського мера, якого громадські активісти звинувачували в протизаконному роздаванні земель своїм родичам та обласним управлінцям.

«Коли я ходив воювати з чиновництвом, мені казали, що це ідеалізм. Що ж, подивимося», – каже наш співрозмовник.

А ще пан Володимир нещодавно налаштував проти себе багатьох футбольних уболівальників, звернувшись до УЄФА з проханням не проводити Євро-2012 у Донецьку, поки під містом не ліквідують склади радіоактивних відходів.

ФОТО: МАКС ЛЕВІН

ГЛУХИЙ КУТ.
Від бахмутського вокзалу, колись головного залізничного вузла на Донбасі, вже давно не відходять потяги

ШЛЯГЕР 1970-Х «ЯБЛУНИ В ЦВІТУ» АВТОР І ВИКОНАВЕЦЬ ЄВГЕН МАРТИНОВ, ЯКИЙ НАВЧАВСЯ В АРТЕМІВСЬКУМУ МУЗУЧИЛИЩІ, ПРИСВЯТИВ МІСЬКОМУ САДУ З ЯБЛУНЯМИ

«Найгірше, що в голові жителів краю методично вбивають уявлення про Донбас як про пустелю, мовляв, його історія почалася з капіталіста Джона Юза та більшовика Артема. Для політичних спекуляцій це дуже зручно, як і для підкріплення сепаратистських гасел. Але ж замовчуються величезний пласт історії регіону, люди не знають про своє коріння! Бо факти суперечать тому вихолощеному уявленню про регіон, сформованому зусиллями місцевої еліти», – каже Березін.

Куранти на центральній площі Артемівська тим часом відбивають мотив популярної пісні «В чистому небі Донецька». Наш співрозмовник несхвалює слухає «чисто донецький» передвін. Він уже встиг підготувати концепцію про те, щоб оголосити гімном міста популярний шлягер 1970-х «Яблуні в цвіту», автор і виконавець якого, Євген Мартинов, навчався в Артемівському музичилищі й пісню цю присвятив міському саду з яблунями.

На перший погляд, місто здається зовсім не індустріальним, навпаки: за його околицями поблизу селища Червона Гора відкриваються картини незайманої природи: ліси, байраки, озера. Але це – теж Донбас, тільки зелений, рекреаційний, із історичною пам'яттю.

П'ЯТЬ СТОРІЧ

Скільки років Донецьку? Трохи більше півтораста, хоча тамтешня міськрада прийняла рішення вважати датою його заснування 1779 рік. А козацький Бахмут розміняв п'яте сторіччя, і це предмет гордоців багатьох місцевих краєзнавців. В Артемівську можна почути негарні слова, адресовані Лазарю Кагановичу, який буцімто в 1932 році наполіг зробити «столицею» нової області не справді заслужений повітовий центр промисловості та інтелектуальної еліти, а «якусь» Юзівку. Донецьк бахмутські патріоти сприймають як такого

СЕПАРАТИСТ №1.
Місто назвали на честь лідера маріонеткової республіки, не спітивши у місцевих

собі міщука у дворянстві, на якого раптом звалилися незаслужена слава й гроші. Розставлені напоказ по Донецьку статуй Бубки й Кобзона, копія кремлівської Цар-гармати, навіть архістратиг Михаїл, викинутий з-під київського поштамту примхливим Олександром Омельченком, – це спроба створити бодай видимість респектабельності.

Родовід же старого Бахмута читається просто на вулицях. Будівлі Азово-Чорноморського та Комерційного банків і торгових домів пам'ятають той час, коли місто було центром великих ярмарків і становлення місцевої індустрії. В готелі «Бристоль» зупинялися знані письменники, актори й купці. До речі, тут же відбулося прощання з імператором Олександром I, котрий нагло помер під час поїздки до Таганрога. На околиці міста в селищі Ступки збереглися й залишки соляних шахт товариства «Бахмутська сіль» – величні стіни з червоної цегли. Здається, тут зараз ходитимуть бородаті майстри в пом'ятах картузах і фартухах...

Бренди сучасного Артемівська – сіль і шампанське. Підприємство «Артемсьль» працює так, що його продукції вистачає всій Україні. А ігристе вино, відоме з 1954 року як «Артемівське шампанське», співвітчизники найчастіше згадують під Новий Рік, хоч і в інші пам'ятні дати споживають не без задоволення.

Що ж до тутешніх символів історичних – це ще й лідер повстання проти Петра I донський козак Кіндрат Булавін, пам'ятник якому прикрашає центральну площу міста. Не так давно в Артемівську відзначали трьохсотріччя його повстання, у вірі якого колись опинився Бахмут. Причиною бунту стали бажання царизму скасувати козацькі вольності й... сіль.

ПОВСТАНЕЦЬ КІНДРАТ

1704 року російський цар заборонив козакам видобувати сіль, позбавивши їх важливого джерела прибутку. Крім того, почав населяти край усілякими прикажчиками й царськими чиновниками. Та хоробрій отаман Булавін відновив тут статус-кво: розігнав солдатів, які охороняли солеварні, й заарештував дяка

ФОТО: МАКС ЛЕВЕН

По смерті товариша Сергєєва, відомого під псевдо Артем, організатора Донецько-Криворізької республіки, залишилося в краї кілька пам'ятників, а також афоризм «Видовище неорганізованих мас для мене нестерпне».

Маси ж Артемівська свого патрона не надто люблять. Навіть у місцевому краєзнавчому музеї, в якому дивним чином поєднується статуя революціонера зі скіфськими бабами, теж тепло згадують «золотий вік Бахмута»: ідеалю багатого повітового міста, де кожний, хто не лінувався, міг забезпечити собі пристойний достаток, – допоки сюди не прийшов Артем із наганом.

До створення Донецької (тоді ще Сталінської) області найбільш галузеві об'єднання концентрувалися саме тут. У Бахмуті колись було управління Донецької залізниці, в що зараз важко повірити, дивлячись на старий, майже іграшковий вокзал із червоної цегли, від якого вже не відходить жодного потяга. Недалеко звідси окраса міста – будинок колишньої земської управи. Нині це залізничний технікум, біля якого на День незалежності та на День національного прапора зазвичай зираються активісти місцевих націонал-демократичних організацій. Вважається, що на цьому будинку в 1917 році вперше в регіоні було піднято жовто-блакитний прапор. Тоді ж, до речі, на виборах до Всеосійських установчих зборів у Бахмуті впевнено переміг блок українських партій.

Донецьких же звинувачують тут навіть у найбільшій техногенній катастрофі міста останнього часу: вибуках на військових складах під Артемівськом після років тому. Подібного руйнування Бахмут не знає із часів розгрому булавінського повстання: два тижні в місті гажкали снаряди, прямих збитків було заувдано на 50 млн грн. «Навіть Кучма поклав вину на тодішнього прем'єр-міністра Віктора Януковича, – каже на прощання Володимир Березін. Все ж таки добре, що відбулася Помаранчева революція. Цих донецьких до влади й близько не можна пускати!» – каже він із таким яскравим запалом, якого в Києві давно вже не почуєш, а тим більше в Донецькій області... Все ж таки Артемівськ – парадоксальне місто. ■

БАТАРЕЯ ПЛЯШОК.
Виробники «Артемівського ігристого»
готуються
дати черговий
залп по
вітчизняному
алкоринку

Горчакова, котрий прибув із Москви для «розворту польотів». А в 1707 році Кіндрат Опанасович уже виступає проти росіян відкрито, розбивши каральній заїздин Юрія Долгорукова.

Того самого року, відступаючи від 20-тисячного московського війська, Булавін іде шукати підтримку на Січі. Там, за порогами, формується унікальний союз козаків донських із запорізькими. Підняте ними повстання розкинулося від Дніпра до Волги, втягнувші у свій вир і Ногайську орду, й черкесів.

У «Полтаві» Пушкін, до речі, організацію булавінського повстання чомусь приписує Мазепі:

*Повсюду тайно сеють яд
Его подбсланные слуги:
Там на Дону казачьи круги
Они с Булавиным мутят.*

Насправді ж Мазепа, який тоді позиціонувався як сюзерен царя Петра, не зміг виступити на підтримку донського козака. Натомість запорожці поставилися до Булавіна прихильніше. Донський отаман знайшов покровителя в особі кошового Костя Гордієнка. Той на раді закликав, що, за стародавніми звичаями, допо-

ДОНЕЦЬК ТУТЕШНІ ПАТРЮТИ СПРИЙМАЮТЬ ЯК ТАКОГО СОБІ МІЩУКА У ДВОРЯНСТВІ, НА ЯКОГО РАПТОМ ЗВАЛИСЯ НЕЗАСЛУЖЕНА СЛАВА Й ГРОШІ

Всі збори враховано

Київ – Франкфурт

від

58 \$

Безкоштовно:

- Багаж (до 40 кг)
- Харчування на борту
- Онлайн бронювання
- Участь у програмі Панорама Клуб
- Можливість вибору місць у салоні

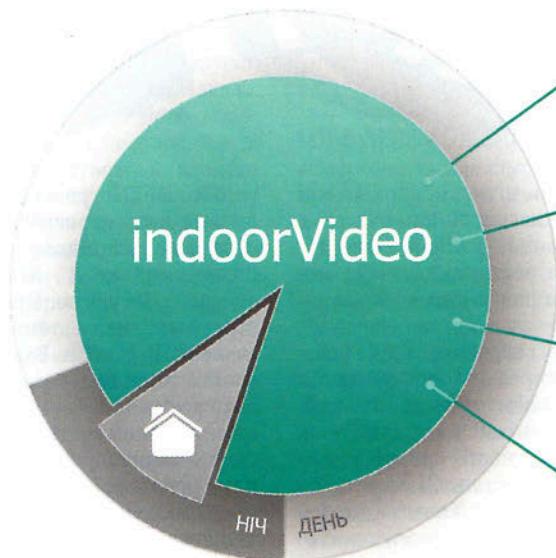
8 044 581 50 50 566 МТС, КІЇВСТАР,
LIFE3, BEELINE

МТС - звільняє з тарифного пакету та дією на місцевий телефон/ Кіївстар та Life3 - 1 грн за хвилину/
Beeline - 0,95 грн за хвилину. Ліцензія МАУ ДАА № 368673 серія АВ від 20.02.2009 р.

МАУ

ХТО ДИВИТЬСЯ РЕКЛАМУ ВДОМА?

Супермаркети

ТРЦ

Вокзали

Кафе

ПрессКом® ADVERTISING

Всеукраїнський IndoorVideo оператор

www.presscom.ua

Єпископ-рейдер

Нинішня боротьба за власність
мало чим відрізняється від
методів 400-річної давності

МАЛЮНОК: АНДРІЙ ЄРМОЛЕНКО

Автор:
Борис
Черкас,
кандидат
історичних
наук

Xочеться вірити, що не всім громадянам нашої країни знайомий типовий сценарій рейдерського захоплення підприємства. Тому варто пояснити, як воно буває. Спочатку на підприємстві з'являються люди, котрі здалеку показують керівництву папери, у яких буцімто зазначено, що заклад змінив власника, а його керівництво звільнено. Прибігає переляканій власник, викликає міліцію, прибульці запускають на підприємство якісь спецпідрозділи. Зазвичай у протистоянні перемагає той, хто має високі зв'язки, а не той, на чиemu боці закон.

Так ось, нічого нового сучасні рейдери не вигадали – те саме робили ще у XVI столітті. Об'єктом рейдерської атаки могла стати навіть єпископська кафедра.

Отже, вересень 1565 року, Володимирським єпископом є Іван Борзобогатий Красенський. Владика виїхав у справах, а за його відсутності єпископством керує син Василь. Зі скарги Василя на владику Холмського Феодосія ми й дізнаємося про тогочасні технології рейдерства.

ПРОПОЗИЦІЯ, ВІД ЯКОЇ НЕМОЖЛИВО ВІДМОВИТИСЯ
3 вересня прийшов до Василя Красенського королівський дво-

рянин пан Петро Семенович з листом, в якому начебто вимагалося, щоб той віддав владицтво Володимирське Холмському єпископу Феодосію. Проте листа в руки не дав, а лише показав здалеку. В руки ж Василеві дав якийсь лист того самого змісту, але сказав, що то копія. Василь копії не взяв і попросив дочекатися повернення батька й уже йому показати оригінал. Але Петро Семенович копію залишив і продовжував умовляти Василя. За його словами, в офіційному листі (якого він не хотів показувати) зазначено, що Феодосій дав заруки за посаду десять тисяч кіп грошей. Врешті-решт Василь відповів: «Пане дворянине!

До того часу, доки ти цього листа від короля батькові моєму не покажеш, а я від нього не отримаю вказівки, жодних домовленостей не буде».

За п'ятора тижні владика Феодосій з військом у п'ятсот осіб вступив до Володимира (сучасний Володимир-Волинський). Слід зазначити, що єпископів не дарма звали князями церкви – вони зазвичай справді були високого роду. А для тогочасних українських князів так звані сусідські війни не були дивиною. Коли двоє можновладців починали з'ясовувати стосунки, у «діалог» вступали їхні надвірні корогви – приватні армії, чисельність яких часом сягала кількох тисяч. Тож єпископ Феодосій розпочав сусідську війну проти єпископа Івана так, наче обое були цивільними особами, а не церковними ієрархами.

Наступного після вторгнення дня Феодосій знову прислав на переговори Петра Семеновича з приятелями. Вони заходилися вмовляти Василя Красенського віддати батьківську кафедру добровільно, знову посилалися на королівський лист, якого, щоправда, й цього разу не показали. Тоді Василь разом зі своїми друзями вийшов перед ворота замку і мовив їм: «Я без наказу батька свого, єпископа Володимирського, ані дворянину, ані самому пану володарю не поступлюся, бо напевне знаю, що той лист, що його мені здалеку показуєш, батькові моєму не показував. Тому як посланець його королівської милості не поводиться зі мною насильством і владиці його милості Холмському скажи, щоб пана дворянина з листом королівським слав до батька мого». Ім'ям Холмського владики переговорники відповіли: «Не буде того, щоб владика Холмський до твоєgo батька з листом королівським посилив або тебе про щось просив. Приде владика і візьме свою власність, коли ти добровільно не поступишся тим, за що він дав у заруку десять тисяч кіп». Залишили копію листа і пішли.

АРГУМЕНТ СИЛИ

Наступного дня на світанку в сусідньому католицькому соборі задзвонили на сполох, що виявилось сигналом до атаки єпис-

копського замку. Розпочалася артилерійська підготовка з дев'яти гармат (за тодішнього стану вогнепальної зброй просто ураганий вогонь). Крім того, півсотні вояків, озброєних гаківницями, було посаджено в міщанські хати, що стояли поблизу замку, звідти вони підсилювали своїм вогнем гарматну стрілянину. Після масованого обстрілу під його стіни підступили штурмові колони чисельністю 450 осіб. Нападники приставили до стін штурмові драбини і спробували дістатися середини замку. Доки тривав обстріл, більшість захисників ховалися по хатах: «Боронячи здоров'я на коленках по кутех сиділи, а інє в церкви муровані здорове заховали». Але коли нападники полізли на стіни, обложені дали їм відсіч. Після провалу першої атаки Феодосій наказав підпалити стіни, проте цей захід виявився невдалим. Протистояння тривало цілий день. Обложені відбили шість штурмів, завдавши нападникам чималих утрат. Проте Василь розумів, що падіння замку є тільки питанням часу, тим більше що він був цілковито оточений і послали гінци по допомогу було неможливо. Наприклад, Волчко з Хомської землі, один із гостей Борзобогатого, спробував зі своїми слугами пробитися крізь облогу, але його перехопили і добряче побили. Нарешті ввечері важкого дня Василь пішов на переговори і на умовах вільного виходу його самого й гарнізону здав замок.

ГОРЕ ПЕРЕМОЖЕНИМ

15 вересня, вже наступного після програної битви дня, Василь Борзобогатий Красенський у супроводі свідків з'явився перед воротним Войтехом Красовським, заступником підстарости Луцького, з проханням відновити справедливість. Справа дійшла до короля. 14 жовтня до Феодосія прибув королівський дворянин Іван Богуфал з листом, у якому король наказував єпископові з'явитися перед ним через два тижні. Проте королівське втручання було суто формальним. Зустріч протилежних сторін відбулася невдовзі у храмі. Феодосій не тільки не взяв листа, а й наказав своєму почту, що складався з кількох десятків озброєних осіб, бити

слуг Красенського. Причому почав робити це особисто, розбивши до крові єпископським посохом обличчя одного з опонентів. Доки тривала бійка, священик кричав: «Не только слуг Борзобогатого, ale би сам був казав бим його в штуки розрубати и писом дати». Щодо королівських листів, то єпископ-рейдер оголосив їх фальшивкою і заявив, що нікуди з Володимира не поїде.

Те, як легко Феодосій захопив Володимирське намісни-

КОЛИ МОЖНОВЛАДЦІ З'ЯСОВУВАЛИ СТОСУНКИ, У «ДІАЛОГ» ВСТУПАЛИ ЇХНІ ПРИВАТНІ АРМІЇ

цтво, вказує, що він заздалегідь заручився підтримкою впливових осіб. Про це свідчать і участь королівського дворяніна, і використання арсеналу королівського замку в місті Володимири, і, врешті-решт, зухвалі поведінка перед королівським посланцем. І все йому зійшло з рук, а імена високих покровителів єпископа не збереглися у документах, так само як нинішні можновладці не залишають слідів «кришування» рейдерів.

Феодосій не тільки залишив за собою Володимирську резиденцію, а й невдовзі отримав Берестейську єпископію. Час не змінив його авантюристичної натури. Наприклад, відомо, як 1569 року превелебний зустрів на шляху валку, що, як єпископові здалося, не належно поступилася йому дорогою. Феодосій наказав своїм слугам побити погоничів, вантаж кинути в річку, а пасажирів взагалі ув'язнити у своїх маєтках. Ну просто зустріч «Таврії» з «Мерседесом»! Справді, нічого нового у світі вигадати неможливо, адже люди не міняються.. ■

СУСІДСЬКІ ВІЙНИ

Причини бойових дій між князями могли бути різні: нерозв'язані майнові суперечки, кохання, взаємні образи або просто «ми іх з діда-прадіда не любимо». Закоханий князь Санґушко штурмував Острог, щоб одружитися з прекрасною Гальшкою. А князі Тишкевичі вже й забули, чого ворогували з Ружинськими та Острозькими. У сусідській війні з останніми 1613 року лише з одного села, що належало Острозьким, у результаті наїду Тишкевичі вивезли 1215 кіп жита, 1115 кіп пшениці, 1375 возів сіна.

Звитяга розуму

495 років тому вся Європа аплодувала перемозі князя Острозького над московським військом у битві під Оршею

Автор:
Борис
Черкас,
кандидат
історичних
наук

Е в українській історії кілька переможних битв, на згадку про які негайно лунають гнівні крики про «брехню, підлі інсинуації» та навіть «роздмухування міжнаціональної ворожнечі». Одна з них – битва під Оршею 8 вересня 1514 року, в якій польсько-литовське військо, очолюване руським князем, розбило армію Московського царства.

ЗА ЩО ВОЮВАЛИ

Наприкінці XV сторіччя між Литовською і Московською державами розгорнулася запекла боротьба за давньоруську спадщину. Питання стояло ruba: кому в разі перемоги домінувати в Центрально-Східній Європі. Велике князівство Литовське ще протягом XIII – XV ст приєднало до себе більшість руських князівств і земель. Але Московське велике князівство намагалося (і не безуспішно) підкорити їх своїй владі.

У листопаді 1512 року цар Василій III без оголошення війни розпочав наступ на Велике князівство Литовське. Безпосередньо метою наступу став Смоленськ. Проте московським військам довелося здійснити три кампанії, аж поки 31 липня 1514-го фортеця не капітулювала. Ця перемога створила хороші умови для наступу на внутрішні райони Литовської держави. Польський король і Великий князь Литовський Сигізмунд I Ягеллончик уже майже рік намагався зібрати військо. Проте шляхта не поспішала вставати під прaporи, а грошей на найманців у державній скарбниці не було. Великий гетьман Литовський Костянтин Острозький мав під рукою українські

полки з Волині та Поділля. Проте рух уздовж кордону Білгородської орди не давав йому можливості кинути їх на московський фронт. Тільки ополчення київської землі разом із союзними кримськими татарами здійснило у 1513 – 1514 роках два походи на Сіверщину. Вже після падіння Смоленська і захоплення московським військом Мстиславля, Кричева і Дубровно шляхта почала збиратися на війну. Крім того, польський уряд погодився надати допомогу Литві.

ТОНКОЦІ ТАКТИКИ

У серпні 1514 року в Мінську польське і литовське війська об'єдналися під загальним керівництвом короля. Армія налічувала 26 тис. кінноти та піхоти. Також союзники мали кілька важких гармат. Привівши полки до Борисова, Сигізмунд залишився в місті. Далі військо повів Костянтин Острозький. Рушаючи назустріч ворогу, він вирішив якнайшвидше дати генеральну битву. На це в полководця було кілька причин. По-перше, князь розумів, що зібране військо довго вкупні не протримається: брак грошей та припасів міг ускладнити настрої шляхти та змусити її розійтися. По-друге, потрібно було не дати супротивників закріпитися в захоплених містах. По-третє, на півдні знову могла виникнути загроза, і йому довелося б відправити туди частину полків, включаючи свою гвардію – волинців і подолян.

Рухаючись на схід, гетьман подолав кілька заболочених річок, швидкими атаками розбив кілька московських загонів. 7 вересня союзники досягли Дніпра в районі Орши. Московське військо, очолене воєводою Іваном Челядніним, стояло на протилежному березі. Його чисельність сягала 40 тис. кінноти. Слабкістю Челядніна була відсутність піхоти й артилерії. Крім того, московське військо розділяло варожнечу між воєводами.

Князь Острозький не став затримуватися на правому березі. Після ретельної розвідки ворожих позицій через річку було перекинуто два мости. Частина кінноти перейшла Дніпро вплав. Челяднін вирішив не заважати підходу ворога. Можливо, він розраховував, використовуючи

численну перевагу, скинути противника в річку і таким чином повністю його знищити. Нерішучість воєводи дала змогу Острозькому до початку активних дій не лише переправити військо, а й вишикувати його в бою порядки.

По переправі гетьман розділив кінноту на дві частини, а центр зміцнив піхотою. На лівому фланзі, на який і мала приласти, за тогочасним воєнним звичаєм, основна атака, стояли литовські полки. Цю групу князь очолив особисто. Праворуч нього стала польська кіннота, між двома крилами Острозький поставив частину піхоти. Позаду лівого крила стояла друга лінія війська, а фланг замикали три легкі кінні хоругви. Позаду правого крила теж стояла друга лінія на чолі з Янушем Сверчевським. Його правий фланг був прикритий трьома хоругвами легкої кінноти. А вже за нею на самому краю поля бою було встановлено батарею. Артилерійська позиція була дібрана досить вдало: підходи прикріти важкодоступною місцевістю, а гармати замасковані кущами.

Челяднін поводився безтурботно: крім того, що дав можливість супротивникові вишикуватися за власною схемою, то ще й не провів розвідки. Тож наявність батареї залишилася для нього таємницею. Челяднін розташував свої полки за класичною схемою проведення атаки. Імовірно, московський воєвода хотів трьома концентрованими ударами розколоти литовсько-польське військо. Водночас Острозький сподівався за допомогою фронтального бою зупинити ворога й перетворити його чисельну перевагу на тисняву з людей і коней.

ДО ПЕРЕМОГИ

8 вересня в середині дня Челяднін дав наказ правому полку атакувати. Спочатку, як і очікувалось, московські загони потіснили русько-литовські бойові порядки. Проте атакуючі не отримали допомоги Великого полку. Цим скористався Острозький і контратакував ворога всіма литовськими силами і частиною польських хоругов. Після жорстокого рукопашного бою правий фланг московського війська був розбитий і вдався до втечі. У цей час на лівому фланзі пішов в атаку полк Лівої руки. Але він був

розбитий ще швидше. Та поляки не стали його переслідувати, а, навпаки, залишили важку кінноту на місці, а легкі хоругви почали імітували відступ у бік Дніпра. Челяднін вирішив, що супротивник тікає по-справжньому, і кинув в атаку частину Великого полку і залишки Лівого. Не знаючи про засідку, ці полки цільною масою вийшли на піших стрільців і гармати. Останні не треба було навіть ціlitися.

Атакуючі зупинилися й змішалися. Коли ж кілька важких ядер поцілили в задні ряди, почалася паніка, що швидко охопила більшість московського війська. Поразки флангів призвели до того, що Челяднін зі своїм полком залишився сам на сам проти всього литовсько-польського війська. Костянтин Острозький швидко організував скоординовану атаку з кількох боків. Після запеклого бою Великий полк було оточено й розбито. Челяднін разом із десятком воєводами потрапив у полон. Його військо втратило кілька тисяч загиблими й близько 5 тис. полоненими. Причому більшість втрат припали на дворянство, яке становило кістяк феодального війська.

ПІСЛЯ БИТВИ

Здавалося, шлях на Смоленськ був відкритий, однак сталося те, чого боявся князь Острозький. Більшість шляхти вже не хотіла воювати й почала збиратися додому. Гетьман у такій ситуації спромігся організувати повернення Мстиславля, Кричева й Дубровно. Але незабаром військо було розпущене.

P.S. У 2005 році чотирьох активістів опозиційного Білоруського народного фронту покарали штрафом (у перерахунку на євро – €1500 кожного) за святкування річниці перемоги під Оршою. ■

 Продовження на стор. 48

ДОВІДКА

Князь Костянтин Іванович Острозький (бл. 1460 – 1530) уславився як визначний полководець, сучасники називали його руським Сципіоном. Після переможної битви під Оршою папський легат у Польщі писав про нього: «Князь Костянтин може бути названий найкращим воєначальником нашого часу, він 33 рази ставав переможцем на полі битви... в бою він не поступається хоробрістю Ромулу». Князь був ктитором Києво-Печерської лаври, де його й поховали.

Битва під Оршею

На картині невідомого майстра першої половини XVI століття зафіксовано всі фази битви та дії полководців

Старовинні зображення різних жанрів, за винятком хіба що портретів, дуже відрізняються від того, що сучасна людина вважає візуальною інформацією. Утім, давні картини приховують відомості, які були цілком зрозумілими сучасникам. Вони стають зрозумілими, коли врахувати звичай та систему бачення епохи.

Своєрідність зображення битви під Оршею полягає у тому, що невідомий автор писав не геройче батальнє по-лотто (цим займалися художники XVII–XIX століття), а творив детальний документ, тож примудрився зобразити не один ефектний епізод, а всі фази битви так, наче вони відбувалися одночасно. Тож не дивно, що князя Костянтина Острозького зображено кілька разів – і на переправі, і в гущі бою. Докладність зображення переконує, що художник коли-й не був учасником битви, то мав добрих консультантів з-поміж переможців. ■■■

ПОЛКОВОДЦІ

- A Костянтин Острозький керує переправою
- Б Костянтин Острозький веде в атаку кінноту
- В Костянтин Острозький керує вогнем артилерії
- Г Іван Челяднін на чолі Великого полку

ДІЇ АРМІЙ

- 1 Литовсько-польська кіннота долає вплав Дніпро
- 2 Переправа артилерії pontonним мостом із діжок

- ❸ Польська важка кіннота
- ❹ Московська важка кіннота
- ❺ Артилерійська засідка
- ❻ Литовське військо зминає правий фланг московської армії

- ❼ Паніка у задніх рядах Великого полку під артилерійським обстрілом
- ⩿ Паничний відступ лівого флангу московського війська

Трипільське замкнене коло

Утопічна подорож від свастики до української ляльки вуду

Катерина
Новікова,
перекладач

Згідно з новітнім міфом, саме в Україні з прапором виринула прадавня Аратта і розвинулась у велику трипільську цивілізацію. Це справжній «культурний центр світу», який може стати найбільшим туристичним брендом нашої країни та привернути сотні тисяч «прочан». Але що ми насправді знаємо про «феномен» трипільської цивілізації? Наприкінці XIX століття київський археолог Вікентій Хвойка відкрив і дослідив поселення біля села Трипілля на Київщині (звісій й назва). Творці трипільської цивілізації – племена, які заселяли в IV–III тисячолітті до н. е. територію від Дніпра до Карпат, займаючись землеробством, садівництвом, скотарством та рибальством. Найбільш прикметною для трипільської культури була кераміка, зображення якої часто порівнюють із орнаментами українських народних вишивок, глечиків, писанок. Тому для нетяжущих останні поміщають у музеях поруч із археологічними знахідками без жодного на те обґрунтування, тобто свідомо нав'язують певну інтерпретацію історії. Також викликає сумніви автентичність деяких предметів експозицій музеїв у селищі Трипілля (Київського обласного археологічного музею і приватного історико-археологічного музею «Прадавня Аратта – Україна»), зокрема горщиків, прикрашених китайськими символами «Інь» та «Ян» і свастикою, яку тлумачать як хліборобський символ.

Особливе місце в музеях відведене глиняним жіночим статуеткам, які мали би свідчити про матріархат і культ богині Праматері. В обласному державному музеї висять ляльки у вишиванках із трипільськими орнаментами. До речі, ці фігури наводять як приклад поширення магії серед стародавніх трипільців. Отака собі українська лялька вуду прадавньої трипільської релігії... Проте найбільша таємниця трипільської цивілізації полягає в питанні: яким чином вона стала «серцем українства»? Адже донедавна поняття «трипільська культура» становило лише назву унікальної хліборобської цивілізації. Натомість сьогодні – це основа чисельних проектів (між іншим, і під патронатом президента Віктора Ющенка), що представляють археологічні знахідки як національне надбання. Яскравим прикладом цього є трипільський стенд з-поміж українських сувенірів у аеропорту «Бориспіль».

Але чи виправдані подібні висновки? Як довести, що трипільці – прямі пращури сучасних

**НАЙБІЛЬША ТАЄМНИЦЯ
ТРИПІЛЬСЬКОЇ
ЦИВІЛІЗАЦІЇ ПОЛЯГАЄ
В ПИТАННІ: ЯКИМ
ЧИНОМ ВОНА СТАЛА
«СЕРЦЕМ УКРАЇНСТВА»?**

українців? Відповідь на це питання можна отримати під час екскурсії в Історико-археологічному музеї «Прадавня Аратта – Україна», а також прочитати на його сайті <http://www.arattaukraine.com>. Директор музею Олександр Поліщук називає його «музеєм національної ідеї». Ці слова становлять ідеологічний принцип інтерпретації трипільської культури. В центрі національної української ідеї є свастика як знак іndoєвропейців або арійців. Українці постають перед нами не просто як нащадки наймогутнішої, духовно найрозвиненішої арійської цивілізації, вони наділені винятковою місією: «це не те, що люди першого сорту, а вищі люди в світі». Все це до болю нагадує нацистську ідеологію Гітлера, наслідки якої позначили минуле століття трагічними подіями.

Ніхто не сумнівається в існуванні давніх трипільських поселень. Згадки про них ніколи не приховували, як стверджують нині певні патріоти з когорти невігасів. Про Трипілля згадує історик і краєзнавець Лаврентій Похилевич у своїй фундаментальній роботі «Сказания о

населенных местностях Киевской губернии» (1864). А в наступній книзі «Уезды Киевский и Радомысьльский» (1887) він особливо наголошує на існуванні в Трипіллі доісторичної культури: «О городе Триполье рано упоминается в Летописях (...) Доказательство существования здесь населения в доис-

торическое время мы видим в кучах костей животных, сухопутных и водных, вместе с кремневыми стрелами первобытного человека». Неправдою є твердження про замовчування діво-цивілізації радянськими джерелами. Путівник «Дніпро», згадуючи «пристань и село Триполье», також інформує своїх читачів про те, що «на высоких холмах сохранились следы древних сооружений». Енциклопедичний довідник «Киев» (виданий в 1982 році накладом 90 тис. примірників) містить статтю про Хвойку, який «открыл первые местонахождения трипольской культуры (IV–III тыс. до н. э.)»...

Наталя Яковенко у вступі до «Нарису історії середньовічної та ранньомодерної України» пише про перекручування історії через намагання «подовжити життя» анахронічної «національної історії» чи конструювати цілісну історію з фрагментарних даних. Тож перед нами вибір: і далі шукати духовні витоки в уламках стародавніх глечиків чи звернутися до ретельного й критичного дослідження історії. ■

Особливі пропозиції
з 20 вересня по 20 жовтня 2009
знижки для дорослих - до 30%
знижки для дітей - до 100%

НОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
РІК ФІТНЕСУ

+38 (044) 239-2-239

www.aquarium.kiev.ua

Ліцензія №298422 від 27.12.2006 видана Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту

КИЇВ 106.0 FM

Що таке «погано»,

або Тихі курйози Венеційської Мостри

Автор:
Олек
Веремко-
Бережний

Найдавніший кінофестиваль Європи затято лякає глядачів двома історіями про ожилих мерців і трьома моторошними мультитами про безпросвітне майбутнє. Але венеційські «Леви» показали себе не лише кровожерними, а й благородними створіннями: головні призи конкурсу відійшли антивоєнним історичним рефлексіям режисерів із Азії. До здобутків прекрасної половини цих тріумфаторів причетна й Україна.

НЕ ДО ЛАДУ

Іменитий острів Лідо зустрів гостей недобудованим новим фестивальним Palazzo del Cinema та сувереною перевіркою документів. Як виявилося, побоюватися слід було не критиків-радикалів (до чого траплялися приводи раніше), а надто відда-

них шанувальників. Певно, найтиражованішою історією тижня стало роздягання одного журналіста задля освідчення в коханні до Джорджа Клуни.

Кепсько впливали на нерви гостей тривалі затримки показів другого і третього днів. Не обійшлося без напруги й між учас-

никами фестивалю, а саме між двома визнаними метрами. Знаменитий режисер-екстремал Вернер Херцог перезняв культовий трилер Абеля Феррари «Поганий лейтенант», але, не кліпнувшись оком, пожартував, не визнаючи спадкосності: «Я навіть не знаю, хто такий Абель Фер-

Переможці 66-го Венеційського кінофестивалю

Найкращий фільм
Самуель Маоз.
«Ліван»
Після показу стало зрозумілим, що історія кіно поповнилася хрестоматійним твором, а сам фільм не залишився без нагороди. Публіка плескала 15 хвилин. Колишній ізраїльський солдат Маоз присвятив перемогу всім, кому вдалося вижити під час змальованих ним жахіт 1982-го.

Найкраща режисерська робота
Ширін Нешат. «Жінки без чоловіків» Над цією стрічкою працювала її українська Sota Cinema Group на чолі з Олегом Коханом, продюсером фільмів Кіри Муратової та Романа Балаяна. Крім представлення у Венеції, компанія просуватиме стрічку на території СНД.

Найкращий сценарій
Тодд Солондз. «Життя під час війни» Солондз, сексуально стурбований варіант Вуді Аллена, написав і зняв чергову соціально-політичну сатиру, де одним із помітних прийомів є порівняння терористів із педофілами.

ФЕСТИВЛЬ-
ПАТРИАРХ.
У двобой
«мистецтво—
політика»
рахунок 1:1

ФОТО: REUTERS

папа». Крім конкурсного «Поганого лейтенанта», де знялися Ніколас Кейдж, Ева Мендес та Вел Кілмер, Херцог показав «Сину мій, сину мій, що ти накої!» (історію про одержимого матеревбивця) й був помічений в озвучці шматка політилену в короткому метрі Раміна Бахрані

«Пластиковий пакет». Нову ж картину розлюченого Феррари «Неаполь Неаполь Неаполь» показали поза конкурсом.

АНТИАМЕРИКАНСЬКІ ТРАКТАТИ

Майстер блокбастера Олівер Стоун уже вкотре повертається

ФОТО: REUTERS

до латиноамериканської політики, як він вважає, вкрай брехливо представленої американськими ЗМІ. В документальному фільмі «Південніше кордону» він надовго надає слово ковалю «соціалізму XIX століття» Уго Чавесу, розвабляючи його появу іншими персо-

МАЙКЛ МУР.
Свій опус про жахи капіталізму режисер-сатирик рекомендує для романтичного побачення в кіно

Найкраща жіноча роль
Ксенія Раппопорт. «Подвійна година»
Зірка російського серіалу «Ліквідація» не вперше грає слов'янську емігрантку в італійському фільмі й отримує за це італійську премію. Крім того, Ксенія відкривала й закривала торішню Мостру. Кліпмейкер Капатонді розчулив журі галузі цінознаннями геройні й змусив її впіймати головою кулю.

Найкраща чоловіча роль
Колін Ферт. «Самотній чоловік»
Відомий за ролями в «Гордості та упередженні» й «Щоденнику Бріджит Джонс» Ферт грає британського професора, який тужить за загиблим коханцем. Навіть звична джентльменська стриманість актора в подачі образів не приховала від журі, що актор досі обожнює систему Станіславського.

Найкращий молодий актор
Жасмін Трінка. «Велика мрія»
Мікеле Плачідо в автобіографічній стрічці відзначився неабияким нарцисмом. Якби Премію Марчелло Мастрояні заслужив Рікардо Скамарціо, який грав молодого Мікеле, а не Жасмін Трінка, котра зображала зраджену ним студентку-революціонерку, хтозна, наскільки б розвинулася ця творча патологія колишнього комісара Каттані.

нажами – керманичами Аргентини, Болівії, Бразилії, Куби, Парагваю та Еквадору.

За «Золотого Лева» змагалась інша документальна стрічка, націлена проти звичної американської політики та економіки, – документальне полотно Майкла Мура «Капіталізм: історія любові». Розповідаючи про причини світової економічної кризи, режисер «Фаренгейту 9/11» та «Боулінгу для Колумбіни» не лише посилає томагавк у спину свого постій-

ців. На фестивалі він показав останню з таких – «Життя під час війни».

НАШЕСТЯ ЗОМБІ, КІБОРГІВ ТА ЕМІГРАНТІВ

Зовсім інший підхід до алегоричної критики західного суспільства знову продемонстрував патріарх зомбі-муви Джордж Ромеро. «Виживання мерців» – його шоста робота (перша вийшла ще 1968 року) з великої епопеї про невблаганну бездумну масу житвої мерлятини, яка заполонила світ. У Венеції цей фільм зустрівся з «Репортажем-2» Хайме Балагуero – ще однією картиною про трупи, котрі більше прагнуть убивати, ніж липатися мертвими.

Прикметно, що культовий жанровий гурт вже вдруге сходиться в протистоянні зі своїм іспанським апологетом. Не так давно Ромеро зняв «Щоденники мерців» у візуальній манері такого прокатного дива, як «Відьма з Блер». коли дозволена оператором точка зору глядача збігається з баченням подій самого персонажа. Як на біду, паралельно з ним так само вчинили Метт Рівз у блокбастері «Монстро» і Балагуero з Пако Пласою в першому «Репортажі» (це якщо не рахувати Брайана де Пальму з його «Без цензури», жахами на документальній, а не фантастичній основі). Та все ж цьогорічна Мостра подарувала Ромеро 10-хвилинні овациї.

Ще один сюжет про недалеке безрадісне майбутнє – чер-

гова екранізація живого класика Кормака МакКарті «Дорога». Чотири «Оскари» за кіноадаптацію братами Коенами іншої його книги «Старим тут не місце» відкрили голлівудську браму для решти експериментальних філософських трилерів цього улюблениця найвищих літературних нагород США. «Дорога» має глибше й ширше розвинуту цікаву традицію кінопрітч про батька з дитиною, які лишаються наодинці з безкрайм погибелльним світом (згадайте «Війну світів» за Гербертом Уеллсом та «Імпу» за Стівеном Кінгом).

У Венеції презентували й анімаційні антиутопії. «Метропія» самородка Таріка Салеха занурює глядача в своє екстравагантне бачення Євросоюзу 2024 року: континент прорізаний єдиною сіткою метро, гниють літаки й авто, велосипеди під забороною. Поряд із цим своєрідним нуаром пустив іскри третій кіберпанк іржестіккої серії «Тецуо» режисера Шін'ї Цукамото: з його персонажів і далі лізуть пружини.

Понад усе намагався викликати тривогу й дебютний трилер Джузеппе Капатонді «Подвійна година», але головним його здобутком виявилася російська акторка Ксенія Раппопорт, котра зіграла емігрантку зі Словенії. А загалом тема емігрантів – неозора. Ба більше: ще не вичерпано вузької теми переселенців, які відкривають власну ресторацию й завдяки цьому лагодять сімейні стосунки. Таким сюжет-

Найкраще художнє оформлення
Сильві Олів. «Містер Нікто»

По одинадцяти роках мовчання до кіно повернувся загадковий європейський фантаст Жако Ван Дормаель. Його незвичайна фантазіяrezонувала в Сильві Олів і з допомогою останньою була втілена на берлінській кіностудії Babelsberg.

Гран-прі журі
Фатіх Акін. «Душевна кухня»

Картина Акіна все важче називати авторським кіно, незабаром за ним плакатиме Голлівуд. Але факт: нині він яскраво розбавив комедію не лише свою творчістю, а й повну напруги програму фестивалю.

Премія критиків ФІПРЕССІ
Джессіка Хауснер. «Лурд»
Розказана без зайвої еклальтації історія паломництва невілковно хворої дівчини до святої Бернадетти з Лурда – проста за виконанням, шедевральна за глибиною.

ГОЛОВНІ ПРИЗИ КОНКУРСУ ВІДІЙШЛИ АНТИВОЄННИМ ІСТОРИЧНИМ РЕФЛЕКСІЯМ РЕЖИСЕРІВ ІЗ АЗІЇ

ного опонента Джорджа Буша-молодшого, а й розгортає цілу війну проти Уолл-стрит, найбільшого грального дому Америки. Крім того, він проводить громадянські арешти директорів банків, а самі банки опечатують магнітною стрічкою з компрометувальним записом.

Сценарист і режисер Todd Солондз називає Майкла Мура великим шоуменом, проте не визнає його творіння дівими. Про «Фаренгейт» він каже так: «А чи змінив насправді цей фільм що-небудь у свідомості людей? ...ліберали ще більше утвердились у своїх поглядах, а консерватори – у своїх». Сам Солондз звик критикувати Штати, розповідаючи байки про таємних і явних сексуальних збочен-

ФОТО: REUTERS

ним осердям представлена у Венеції комедія «Душевна кухня» Фатіха Акіна – вона нагадала натхненну побутову епопею Абделя Кешіша «Кус-кус і барбулька».

ЧОТИРИ ТАНКІСТИ ТА ЧОТИРИ НЕЩАСНІ ЖІНКИ

На фестиваль привезли чимало картин із воєнним контекстом і підтекстом. Згаданий вище Джордж Клуні прийшав сюди представляти позаконкурсну ідіотичну комедію про іракську війну «Люди, що дивляться на кіз», де він зіграв разом із Еваном МакГрегором. Клуні вже вдруге після «Трьох королів» погодився розповісти про американсько-іракський збройний конфлікт у, так би мовити, нетрадиційний спосіб.

Спеціального показу було удостоєно зняття за три дні документалку Александра Сокурова «Читаемо блокадну книгу», присвячену 68-й річниці блокади Ленінграда та 70-й

ДРУЖБА НАРОДІВ.
Зібрана Ширін Нешат інтернаціональна команда дала змогу й Україні долучитися до світового кінопроцесу

річниці початку II Світової війни. Найпотужнішими фільмами основного конкурсу, в яких ішлося про незагоені душевні рани від позначеної вибухами та брехнею політики, виявилися «Ліван» та «Жінки без чоловіків».

У першому Самуель Маоз показує вторгнення Ізраїлю до Лівану 1982 року. Причому робить це своєрідно: камера бачить лише нутроці танка й команду з чотирьох переляканіх солдатів або іноді визирає в світ крізь гарматний приціл. Сам учасник тих бойових дій, Маоз не допустив у стрічку жодної героїчної нотки, що дозволило підсилити інший пафос – анти-

воєнний. Крім головного призу кінофестивалю, «Золотого Лева», «Ліван» здобув і Спеціальну католицьку премію.

«Жінки без чоловіків» – це французько-німецько-австрійсько-українська поетична стрічка американської художниці іранського походження Ширін Нешат. Усесвітньо відома майстриня відеоарту поставила фільм за книгою співвітчизниці-дисидентки Шахрнуш Парсіпур. Спочатку фільм не перевів назви літературного першоджерела, її український продюсер Олег Кохан, який допомагав утілити цю ідею, анонсував його як «Літо 1953». Те іранське літо, пам'ятне державним переворотом, аж ніяк не було холодним, чого не можна сказати про відсторонений погляд естетки Нешат. Чотири геройні стрічки – революціонерка, домогосподарка, повія та літня достойниця – під час воєнного путчу намагатимуться переформатувати своє життя. ■

У ФІЛЬМ «ЛІВАН» САМУЕЛЬ МАОЗ НЕ ДОПУСТИВ ЖОДНОЇ ГЕРОЇЧНОЇ НОТКИ, ЧИМ ПІДСИЛИВ ЙОГО АНТИВОЄННИЙ ПАФОС

У дев'ятку

Мультик для дорослих про боротьбу душі й розуму на тлі постапокаліптичних руїн

Прем'єру анімаційного фільму «Дев'ять» чекали давно – цей проект вабив кіноманів оригінальною концепцією ще на рівні трейлерів. Стрічка мала з'явитися на широких екранах у серпні, однак прокатники підсилили інтерес, приурочивши вихід картини до ефектної дати – 09.09.09. «Дев'ять» – робота режисера-початківця Шейна Екера, створена на основі його німій короткометражки з однойменною назвою, що у 2006 році була номінована на «Оскар». Згідно з офіційною легендою, Тім Бартон, побачивши анімаційний шедевр Екера, став ініціатором зйомок і продюсером повнометражного аналога, долучивши до проекту Тімура Бекмамбетова. Присутність останнього вилилася в численну кількість екшн-сцен, покликаних розбавити похмуру готичну естетику Бартона та недитячу філософську фабулу Екера.

«Дев'ять» є класичним взірцем стітчпанку – жанру наукової фантастики, що змальовує альтернативний розвиток Усесвіту в постапокаліптичній дійсності. Цей непривабливий паралельний світ населяють не люди, а маленькі ляльки, зроблені з мішковини, залишків цупкої

тканини й різного мотлоху. Вони активно застосовують примітивні досягнення механіки та предмети, що залишилися після людей (щоправда, речами користуються не за їхнім прямим призначенням). У мультику «Дев'ять» існування ляльок, позначених цифрами і наділених окремими якостями (Перший – авторитарний, Другий – винахідливий, Сьома – вояовнича і безстрашна тощо), нагадує гру на виживання, адже окрім них на планеті лишились агресивні розумні машини. Стандартний сюжетний хід більшості блокбастерів – боротьба зі штучним

У кінотеатрах
України з
9 вересня

Анонси

18–28 вересня

«Трансгресії»

Галерея «Дзиґа»
(Львів, вул. Вірменська, 35)
Коли раніше художники лише «творили», то нині зазвичай мистецькими засобами вони «досліджують». В енвайромент-проекті «Трансгресії» Владко Кауфман, Мирослав Вайдя, Володимир Бахтов, Юрій Бараннік, група «Totem», Михайло

Барабаш вивчали власне довкілля, а результати представляли в ленд-арті, об'єктах, інсталяціях та перформансах, частину яких було показано на фестивалі Fort.Missia'2009. Підсумки підбиватимуть у «Дзизі», а 28 вересня о 17.00 тут відбудеться презентація каталогу й перформанс Мирослава Вайди.

18 вересня, 22.00

Концерт Alice in Videoland

Клуб «44»
(Київ, вул. Хрестатик, 44б)

Шведська формація Alice in Videoland – це квартет молодих музикантів, обличчям якого є Торіл – тендітна білявка зі специфічним, дещо різким вокалом. Її експресивний голос корелює з музичним стилем електропанк, до якого належить творчість гурту. Розпочавши з клубних сцен, Alice in Videoland невдовзі засвітилися на масштабних шведських фестивалях. У столиці музиканти продемонструють свою візитівку – енергійне шоу, яке змушує всіх підстрибувати до стелі. Разом із ними публіку розважатиме київський тріп-хоп-гурт Nimb.

18 вересня, 18.00

Презентація книги Дмитра Малакова

Книгарня «Е»

(Київ, вул. Лисенка, 3)
«Книжка «Ніби й не було війни...» без ідеологічних кліше й педальованої риторики змінює уявлення про столицю України часів окупації», – повідомляється в анотації до нового твору Дмитра Малакова – науковця музею історії Києва й автора численних путівників і монографій. У цьому виданні письменник показав

«мирний» бік життя міста у воєнні роки. Книга містить архівні фото мешканців Києва й окупантів, а також світлини вже зниклих краєвидів і вулиць. Неупереджені авторські коментарі додаються.

КНИГА

Агітпроп навпаки

Очевидно, втомившись від стилізацій того, що самі музиканти білоруського «Ляпіса Трубецького» іменують не інакше, як «жлоб-рок», гурт зробив антраша й заграв мало не анархістський ска-панк. Зроблені в цій стилістиці диски – «Капітал», «Маніфест» і «Культпросвіт» – стрімко окупували СНДшний музичний простір. Розкручуючи останній реліз, лідер-вокаліст Сергей Міхалок навіть поголив голову, аби бути максимально схожим на Владіміра Маяковського.

Нові альбоми наскрізь просякнуті антиглобалістським пафосом, у піснях багато соціальної сатири, але жодних персоналій. Наче в журналі «Крокодил» зразка 1930-х, де плохішими були двірники й начальники жеків, але ж не вищі посадовці. Трихвилинні опуси «Культпросвіта» змальовують із запеклістю й ентузіазмом Маяковського періоду «Клопа» й «Бані» сьогоденну дійсність і негативних персонажів. Ці специфічні агітки звучать, мов революційні марші, їх могли б швидко набриднути, якби не напрочуд дотепні тексти Міхалка. Ляпісівські ідеологеми викликають прямі асоціації з добою, коли НЕП уже добіг кінця, а диктатура на одній шостій земної кулі набирала обертів. Тобто з подіями, за якими автор «Розмови з фінінспектором про поезію» не захотів спостерігати, пустивши собі кулю в скроню.

Ляпіс
Трубецькій. –
Культпросвіт. –
Союз, 2009

інтелектом, запрограмованим на знищення, в картині Екера різко завертає в екзистенційні хаїці про пошук ідентичності й розкриття таємниці життя після смерті. І цей пафосний виверт лише розхитує крихкий композиційний «голем», зліплений із екерівської меланхолійності, бартонівського чорного гумору та бекмамбетівської видовищності. Однак попри громіздкість структури й прописні істини, «Дев'ять» – це, безперечно, подія, яку не варто пропустити.

Наталія Петринська

Олександр Євтушенко

21–24 вересня, 19.00 —

Фестиваль симфонічних оркестрів

Велика зала філармонії (Одеса, вул. Буніна, 15)

Скрипалька Єлизавета Гільельс не лише народилася в Одесі, а й здобула тут початкову музичну освіту в школі для обдарованих дітей. До 90-річчя від дня народження артистки в її рідному місті відбудеться фестиваль симфонічних оркестрів «Москва – Одеса». У перший день прозвучать твори Ріхарда Штрауса та Фелікса Мендельсона у виконанні Московського академічного симфонічного оркестру. Другий день розпочнеться виступом одеського філармонічного оркестру під керівництвом Хобарта Ерла, а завершить імпрезу спільній виступ обох колективів.

23–28 вересня —

Фестиваль «Марія»

Драматичний театр імені І. Франка (Київ, пл. І. Франка, 3)

Театральний штиль у столиці порушить VI Міжнародний фестиваль жіночих монодрам, цьогоріч присвячений ювілею Миколи Гоголя, в художньому світі якого поєдналися риси візінанової реальності та фантастики. На сцені одна одну змінюватимуть актриси з Вірменії, Польщі, Росії, США, України та Японії. Відкриє імпрезу 23 вересня о 16.00 вистава франківців «Посаг кохання» за п'єсою Габріеля Гарсія Маркеса. А 25 вересня (з 11.00) під час конференції «Магічний вплив Гоголя на світовий та український культурні процеси» можна буде послухати доповіді відомих науковців.

24–27 вересня —

Манхеттенський кінофестиваль

Кінотеатр «Жовтень»

(Київ, вул. Костянтинівська, 26)

Найбільша у світі імпреза короткометражок, де замість фахового журі роль арбітра виконують глядачі. Інтерактивне дійство, що одночасно проходить у 36 країнах, завершиться в Нью-Йорку, – саме там останні голоси публікі визначать головних переможців. В Україні манхеттенська лихоманка охопить 12 міст, мешканці яких зможуть визначитися з найкращими авторськими роботами, представленими в межах фестивалю. В програмі – десять найкращих зразків жанру останніх років зі США, Європи, Австралії та Африки.

Схід – Захід

Якщо мистецтво вартісне, воно легко долає кордони

Автор:
Ілля Ущух

З проекту
«Інсектоїди та
рептилоїди»,
папір, туш

**Майкл
Мерфенко,
громадянин
світу**

Дослідник Гімалаїв, геолог, йог і мудрець Ільяс Садібакасов розробив теорію про рептилоїдів та інсектоїдів. Перші – раціональні європейці, які будують суспільне благо на індивідуалістичному фундаменті. Другі ж, на відміну від представників цивілізації, котра скорила водний обшир, опанували суходолом, і, подібно до мурах, уособлюють жертвоність та ієархічне підкорення.

Майкл Мерфі власною біографією заперечує будь-які типології. Художник народився у Великій Британії, мешкав в Австралії, навчався в Бельгії, а сьогодні, одружившись із нашою співвітчизницею і додавши до свого прізвища питомі суфікси й закінчення -енко, називає себе українським митцем Мерфенком. Зміни географічних координат, мікс ментальних і культурних чинників, здається, лише допомагають Майклові орієнтуватися в сучасному арт-розмайтті й при цьому створювати власний упізнаваний стиль. Коли

йдеться про живопис – яскравий, сюжетний, із вигадливим підтекстом. Натомість витончена графіка в Мерфенка демонструє тяжіння до пошуку прихованих смыслів.

Наразі, коли ви читаєте ці рядки, художник перебуває в Пекіні на Світовому конгресі філософії права та соціальної філософії. Поки доповідачі розмірковують над проблемами верховенства закону та цивілізаційними відмінностями в юриспруденції, митець, відповідно до концепції киргизького мислителя про західну окремішність і східний колективізм, відтворює враження від почутого в малюнках на папері, які згодом складуть книжку графікі й колажів, що буде надрукована в Китаї. Робота Мерфенка – живий відгук на актуальні питання, котрі потребують не лише наукових відповідей. І кому, як не відкритому до різних векторів художникові, долучатися до пошуку глобальної гармонії? ■

Життя після життя

Ознайомлюючись із творами Юстейна Гордера, ефекту *déjà vu* не уникнути

Навмисна простота ви-кладу – сучасний європейський тренд, достатньо згадати Ерленда Лу з його «Наївно. Супер». Мудровані узагальнення з відчутним релігійним тяжінням, але в легких белетристичних шатах – будь ласка, Ерік-Емманюель Шмітт (як і норвежець, француз за першим фахом є професійним філософом). Сльозогінні сюжети, здатні розчулити не-згірш «Віднесених вітром», – привіт від поляка Януша Леона Вишневського.

Та зібране разом це літературне начиння творить манеру саме Гордера – письменника, якому з моменту опублікування роману для підлітків «Світ Софії» понад 15 років пророкують Нобелівку. Поки що лише про-рекрутують: і він надто благополучний, і його країна зовсім не екзотична, щоб задоволити політичний апетит шведського комітету.

Проте Гордер преміальними дрібницями не переймається: того, хто загнуздав світоглядного коника й чвальом несеється відкривати пересічній аудиторії таємниці макрокосму, мирські діла не надто обходять. Запакувати в художній однострій теорію великого вибуху, історію європейської філософії й природознавчі відкриття, та ще й так, аби тебе сприймали мільйони, – надзвадання скандинавського популяризатора.

Щоб у цьому впевнитися, і «Світу Софії» достатньо, але разом із «Помаранчевою дівчинкою» та «Замком в Піренеях» – жодних сумнівів. Останні дві книжки становлять своєрідний диптих: обидві

Автор:
Вікторія
Поліненко

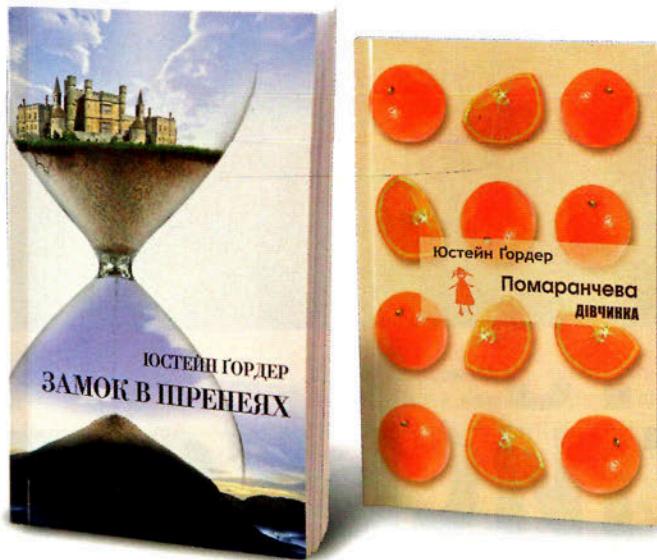
експлуатують тему «що там, за порогом вічності», обидві написані в епістолярній формі, обидві містять улюблений Гордером прийом, коли одна й та сама подія розгортається з кількох ракурсів, а в перспективі даленіс «око Бога». І вже читачеві вирішувати, чи це погляд Отця небесного, чи окуляр найпотужнішого телескопа Габбла, про який так часто говоритимуть герої «Помаранчевої дівчинки».

Перед тим як померти від тривалої хвороби, тато 4-річного Георга написав синові листа й заховав його у старій іграшковій машині. Через десятиліття аркуші знайдуться, і, заглибившись у цю сповідь, хлопець буде вражений низкою кричущих збігів. «Чи зуміли астрономи зробити нові відкриття про те, як влаштований наш Всесвіт?» – запитує батько, ніби наперед знаючи, коли нащадок побачить

його послання і що Георг тільки-но отримав високу оцінку за реферат про той самий телескоп Габбла.

Наукові паралелі й згадки про Big Bang супроводжуватимуть юнака до останньої сторінки напрочуд щемкої любовної пригоди, яка, здається, безпосередньо стосується хіба його мами. Але що близьче до фіналу, то все більше простенька історія набуває магнетичної сили, которая виводить на одну орбіту всіх, зокрема й нових, членів цієї сім'ї. Родинні скелети витягнуті з шафи й провітрено. Коментуючи лист-спогад, Георг стас співавтом роману. А кревні, ще не оговтавшись від з'яви привидів минулого, одностайно визнають, що малій подорослішав.

Якщо «Дівчинка...» витримана в пастельних тонах, а її лейтмотив – «усе буде добре в кожного з нас», то для «Замку в Піренеях» (до речі, переклад українською – перший у світі) автор вибрал куди похмуріші фарби. Після 30-річної розлукі випадково зустрічаються колишні коханці, які розірвали стосунки через дивну пригоду: вони так і не втіміли, чи зили автівкою жінку, чи ім у темряві примарилося. За допомогою електронної пошти Стейн і Суль run з'ясовуватимуть стосунки й пригадуватимуть подробці но-чі, що докорінно їх змінила. Він читатиме її лекції (і про гіпотетичний початок розширення Всесвіту також), вперто намагаючись не помічати містичної природи давньої драми. Вона прагнутиме посісти хоча б зерно сумніву в матеріалістичний ґрунт, на якому він так упевнено почувався. У фіналі драма обернеться трагедією... Але цей висновок залежатиме знову ж таки від думки читача: якщо ідеалізм і віра Суль run виявляться переконливими, то про трагізм уже не йтиметься. ■

Юстейн Гордер.
Замок в Піренеях. –
Л.: Літопис, 2009

Юстейн Гордер.
Помаранчева дівчинка. –
Л.: Літопис, 2009

Балтійське тріо

Сотні кілометрів новою Європою – Литвою, Латвією та Естонією – подолав **Тиждень** із наплічником, фотоапаратом і світлою заздрістю до колишніх співвітчизників

ВІЛІНЮС

Перші кілометри «забугрових» шляхів вітали нас охайними хатинками литовців та великими сучасними складами, що сигналізувало про здобутки європейської логістики і наближення до столиці. В'їхавши у Вільнюс, наша команда після здійснення трьох важливих по прибутті в чужу державу кроків – обмін валют, купівля стартового пакета місцевого мобільного оператора та, власне, дзвінка до тутешнього знайомого аборигена – рушила у напрямку потрібного тролейбуса.

Рогатий електродруг зустрічає нас у четверо вищими цінами на проїзд, ніж у Києві. Через півгодини ми опиняємося в квартирі гостинних литовських друзів і помічамо ту знамениту телефонну, яка 13 січня 1991 року стала епіцентром змагань литовців за свою незалежність. У той неспокійний день, коли радянська війська намагалися захопити цю вежу, загинули 13 мешканців столиці, які стояли в рядах захисників свободи слова та прав людини. Згадані події історики вдавжають прологом до остаточного розпаду СРСР.

Але час зануритися в історію ще глибше: ми знайомимося зі старим середньовічним середмістям – серцем Вільнюса. Перші кілька хвилин у нас трималося стійке враження, що ми випадково потрапили десь у Львів. Стара забудова, вузенькі вулички та неквапливий ритм життя...

Вільнюс, як і будь-яке європейське місто, славиться величез-

Автор: Ігор Мельник

Зібралиши за звичкою туристичні наплічники і взявши фотоапарати та квитки, ми зайдли у напівпорожній вагон потягу «Київ – Мінськ».

Незначний «шмон» на українській та білоруській митницях, доба в дорозі – і ось ми вже стоїмо перед грізним шенгенським дядьком, який прискі-

пливо вдивляється в наші паспорти. Після вдало витриманої паузи литовський прикордонник промовляє до нас «Sveiki atvykė!» (Ласкателі просимо!). Ми, майже за Станіславським, не віримо, хоча й розуміємо, що півтора тижня на нас чекають втіха європростором та мандри автостопом. І, майже за Чеховим, нам усміхатимуться три сестри, тільки не ті, що хочуть «в Москву! В Москву!», а якраз на ваканці.

ЄВРОРІКША.
Велотаксі біля
старовинних
воріт Віру
у Таллінні

ФОТО: REX FEATURES/FOTOBANK

ФОТО: REX FEATURES/FOTOBANK

ною кількістю храмів: тільки католицьких тут налічується понад 40, православних дещо менше – 18. Найвидатнішими вважають Кафедральний собор Базиліка, Костел Святої Анни, Знаменську церкву, Церкву Святої Трійці.

Також мандрівників не заїде побувати й на місці, де колись височів замок князя Гедимінаса (Верхній замок), перші згадки про який знаходять у текстах 1323 року. Сьогодні від нього залишилися лише одно-

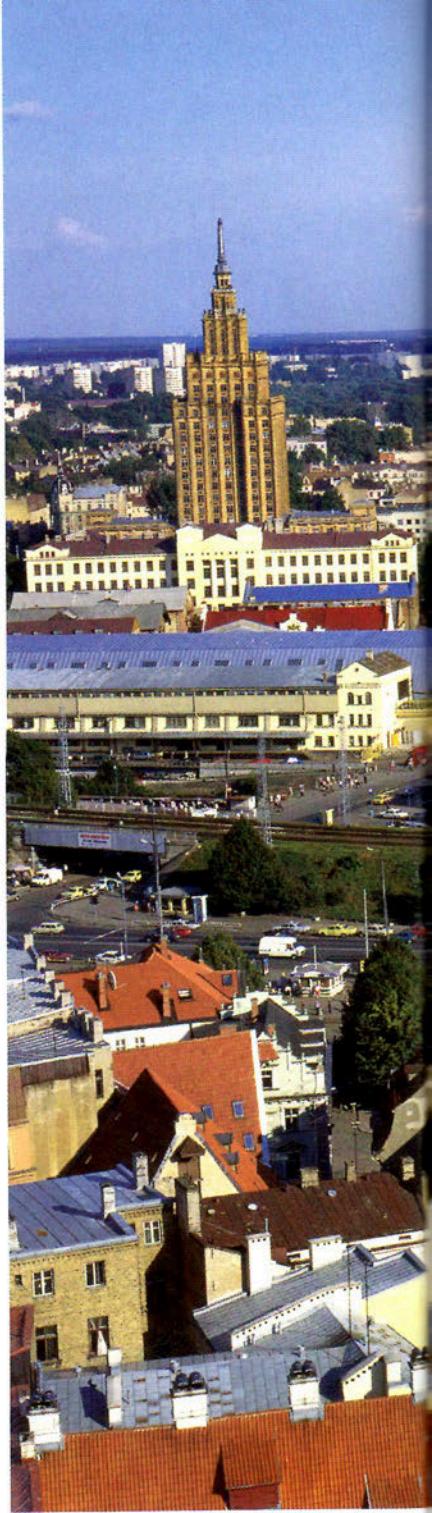
именна башта і грандіозний артилерійський бастіон.

Однак дорога кличе далі. Виплутавшись із тенет спальніх районів, ми вирвалися на околицю Вільнюса у пошуках по путного транспорту до другої балтійської країни – Латвії.

ЛАТВІЯ ТРАНЗИТОМ

Як виявилося, щоб швидко «злапати» автівку, охочу підвезти мандрівних туристів, потрібно лише почепити на кепку україн-

БУДИНОК ЧОРНОГОЛОВИХ.
Рига з XIV століття пишається цим архітектурним шедевром, збудованим гільдією середньовічних венчурних комерсантів

ський прaporець, до плеча прив'язати латвійський, написати на твердому аркуші паперу Riga, а також запастися сувенірами з Неньки – задля бартерних розрахунків. Вперед! Вже за 5 хвилин біля нас зупинилася машина з подружжям, яке запропонувало проїхатися з ними до найближчого населеного пункту на шляху до Риги, а далі їм треба звертати.

Розмова зав'язалася миттєво, адже хоча в країнах Балтії й не

ЗЛЕТ НАД МИНОУЛИМ.
Місто Рига й річка
Даугава з височини
натівського сьогодення

ФОТО: REX/FEATURES/FOTOBANK

МАНДРИВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

знають української, все ще пам'ятають старі часи, коли усі розуміли російську. Тоді, як відомо, прибалти принципово не розмовляли у себе вдома з туристами на «общепонятном», але зараз потреба в такому м'якому протесті для них відпала.

Нас цікавили передусім ставлення до нашої держави і північно-східного сусіда та нинішня економічна ситуація в Литві та Латвії... А ще — що ж то за сітка, яку встановили тут

Значно заощадити на зв'язку в роумінгу можливо, скориставшись сім-картою балтійського оператора TravelSiM. ТревелСіМка працює в 167 країнах світу і в 62 з них передбачає безплатні вхідні дзвінки. У 106 країнах вихідні дзвінки коштують у межах \$0,39–1,00.

Вартість вихідних дзвінків із Латвії та Литви — \$0,55/хв, вхідні дзвінки безплатні. Ціни на стартові пакети TravelSiM: мінімальний стартпакет «Проба» з \$5 на балансі коштує \$14, «Еліт» зі \$100 на рахунку — \$109 («Еліт» безплатно доставляє у будь-яку точку України, а також запропонують обрати зручний номер). Послуга TravelSiM має багато переваг: безплатні вхідні дзвінки в багатьох країнах, відсутність абонплати і плати за з'єднання, єдиний цілодобовий тариф для будь-якої країни, можливість збереження українського номера, безплатна деталізація дзвінків Online, швидкий GPRS-інтернет. Абоненти також можуть заробляти бонусні милі за кожну хвилину розмов, для чого потрібно зареєструватися і стати учасником програм лояльності авіакомпаній: «Панорама клуб» від МАУ або «Меридіан» від «АероСвіту».

ФОТО: REX FEATURES/FOTOBANK

уздовж шляху? Як виявилося, литовський народ теж відчув тягар кризи, але, вочевидь, проблеми України їм і не снилися. Тертия ж із Росією в Литві автоматично зникли з припиненням вільного перетину кордону. Щодо сітки... Та то щоб тваринки не забігали з лісу під колеса.

ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНІ ВУЛИЧКИ

Кілька попутних машин та приємних співбесідників – і ми ще в одній столиці.

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Замок Гедимінаса у Вільнюсі – старовинна фортеця (XII ст.) на березі річки Вільна.

Будинок Чорноголових у Ризі – пам'ятка архітектури, збудована в часи ординської окупації (1330–1353 роки).

Старий Таллінн (включений до списку світової спадщини ЮНЕСКО). Вирізняється середньовічною архітектурою і неповторним духом старовини.

Коптерівальяк – морський пірс у Таллінні. Відкривається чудовий краєвид на Фінську затоку та історичну частину міста.

СТАРИЙ ТАЛЛІНН.
Тут подають лікер, який навіть за радянських часів мав присмак Європи

Наближаючись до старого міста, помічаємо, як перед очима виростають високі шпилі старовинних будівель. Побачивши лише частинку краси, ми відчули значний азарт і вже рвонули б у її епіцентр, якби не потреба влаштуватися на ніч у місцевому хостелі. І ось черговий шок. Ціна за ліжко-місце в непоганій кімнаті – 7 латів, що дорівнюють 10 євро. Потрібно сказати, що латвійська грошова одиниця непогано обскакала долар і вразила нас своєю вартістю. У цій країні в магазинах не завжди побачиш паперові гроши, адже 1 лат (у вигляді срібної монети) коштує наших 15 гривень і найчастіше туристові доводиться оперувати дрібними монетами, які розміром не більші за наші копійчани.

Зв'язавшись із приятелем з Риги, ми скористалися ще од-

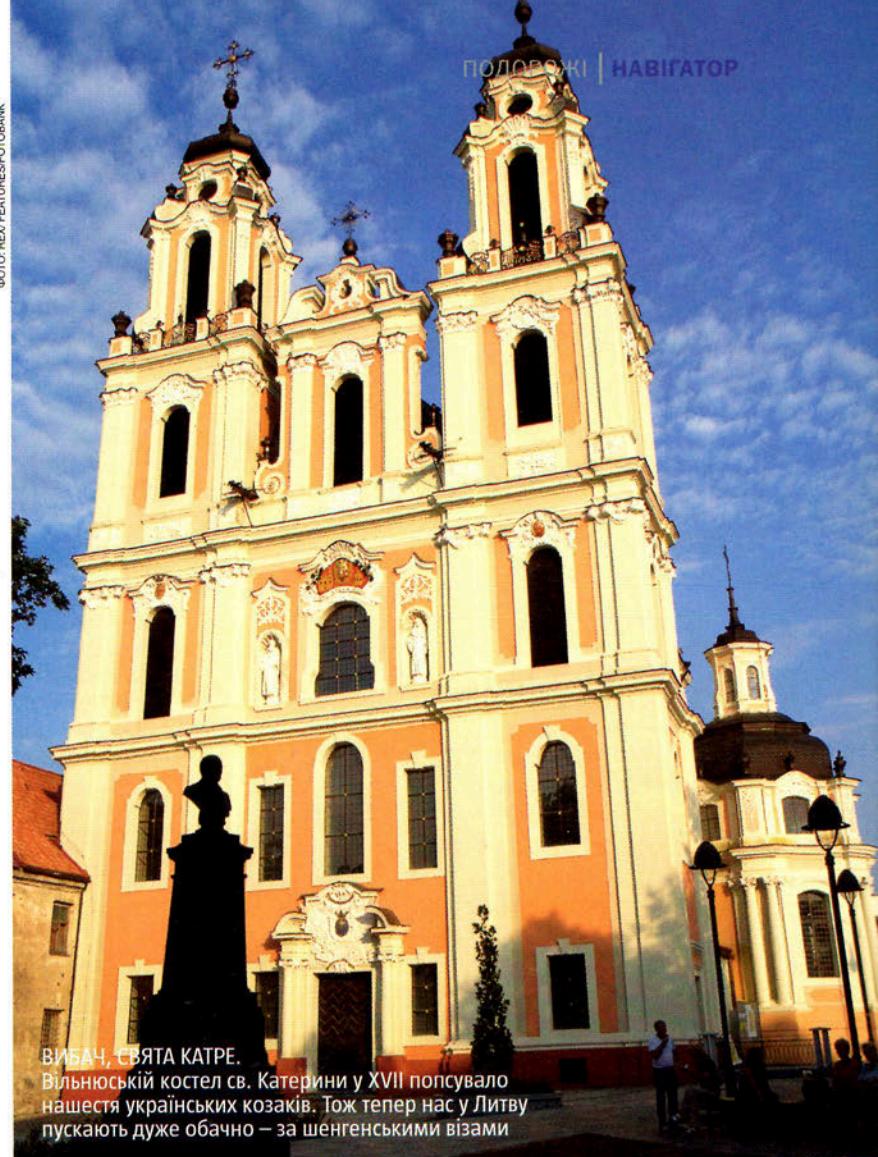
нією нагодою розвіртувалізува-
тися (більшість наших знайо-
мих з цих країн ми бачили
тільки на фотографіях у бло-
госфері livejournal.com) і ви-
пити чашку чаю з прекрасними
місцевими десертами.

Наступні наші 10 годин були присвячені лише старому місту, і ми не пошкодували: побачили Будинок братства Чорноголових, Лютеранську церкву Святого Петра, Церкву Святого Йоана та Собор Народження Христа. Музей окупації Латвії, вважаю, має відвідати кожен, а спокій, що кружляє у сумирних ризьких вуличках, допоможе будь-кому відновити емоційну рівновагу й поліпшити здоров'я після такої експозиції.

...Ось і ще одне чудове місто прощається з нами, і в нас по-переду шлях до найпівнічнішої країни Балтії – Естонії. Вийшовши на дорогу, ми знову від-

ФОТО: REX FEATURES/FOTOBANK

ВИБАЧ, СВЯТА КАТРЕ.
Вільнюський костел св. Катерини у XVII попсувало
нашестя українських козаків. Тож тепер нас у Литву
пускають дуже обачно – за шенгенськими візами

чули радість від легкості знаходження спільної мови з місцевими водіями.

НАТО ПІЗНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Таллінн подарував нагоду *Тижню* приєднатися до української делегації, яка прибула сюди для участі в естонському проекті «Євроатлантична інтеграція: досвід Естонії».

Здивувавши відкритістю і модною транспаретністю, нас люб'язно запrosili до естонської військової частини. Зокрема, для наочного підтвердження високих стандартів рівня життя в країні, що вступила до НАТО.

Військові казарми, в яких проживають естонські солдати, своїми євромонтами нагадують дорогі готелі. Молоді військові живуть по восьмеро осіб в одній кімнаті, а не по півсотні

у бараці, як буває в Україні. Володіють, окрім особистої зброй, кожен персоналним комп'ютером із підключенням до інтернету. І крім того, що отримують прекрасне харчування, ще мають змогу щовихідних (!) відвідувати рідну домівку.

Естонці сьогодні можуть дозволити собі виїзд на пікнік у вихідні дні до будь-якої країни

МАЙЖЕ ЗА ЧЕХОВИМ, НАМ УСМІХАТИМУТЬСЯ ТРИ СЕСТРИ, ТІЛЬКИ НЕ ТІ, ЩО ХОЧУТЬ «В МОСКВУ! В МОСКВУ!», А ЯКРАЗ НАВПАКИ

Європи. Цікаво, що пересічні тромадяни тут перестали озиратися на Росію, адже переконані: у разі агресії на допомогу прийдуть інші держави – члени НАТО.

Естонські колеги провели для нас кілька екскурсій. Побував я, так само як у ризькому, і в талліннському Музеї окупації Естонії Радянським Союзом. Побачив печальну, але цікаву експозицію з речей, що належали відправленим у радянські концтабори громадянам Естонії.

...Неподалік історичних музеїв столиці пlesкаються води Фінської затоки. Це місто тепер завжди асоціюватиметься у нас із криком мартинів, відчуттям належності до стародавнього ритму життя та уявленням естонських берегів як кінця суходолу й початку нової пострадянської ери. Трохи задрісно: це балтійське тріо – Литва, Латвія та Естонія – таки зуміло зробити швидкий стрибок зі свого радянського середньовіччя в сучасну Європу. ■

ПРАВДА ЖИТТЯ

Дядько з маленького волинського містечка років 20 тому покинув сім'ю і «зробив кар'єру» в Москві – став крутым бандюком. Але блудного татка не забули запросити на весілля сина. Стоїть наш «канкретний москвич» з пальцями віялом поруч із колишньою дружиною, а молодята за традицією вклоняються: «Благословіть, тату й мамо!» Мама благословляє, тато мовчить. І вдруге: «Благословіть...» Тато мовчить. За третім разом мама штурхає татуся під бока. Тато: «Да не вапрос ваще!» ■

Катерина Липа

Інна Завгородня

МІСТО СОБАК

Дорогою на роботу я не раз бачила їх ще малими. Опецькуваті, пузаті, коротколапі й різникользорові, вони грілися на сонці, смоктали молоко, бігали одне за одним, зінчев'я дивилися на пішоходів і просто відлежувалися, виривши собі ямку в теплій і сухій пильці. Їх було більше десятка – одинаком у місті не виживеш. Один німецький журналіст у статті про Україну написав про них так: «Страшно уявити собі їх голодними». Бідаха, про нас і наших міських псів він так нічого і не втімив. Київ, допоки у його правителів не дійшли до цього руки, лишається містом, дружнім до тварин. Вони живуть поряд із нами цілком гармонійно, ми їх підгодовуємо. І мені буде шкода, якщо одного ранку хтось вирішить щось із ними зробити. ■

СТАЛЕВА АМБІВАЛЕНТНІСТЬ

Якщо в Запоріжжі їхати Південним шосе, побачимо два найбільших промислових гіганти цього міста: Запоріжсталь та Дніпропротекторат. Ці два заводи – водночас щастя і горе запоріжців. З одного боку, завдяки ним вони виживають, з іншого – через них у Запоріжжі один із найвищих показників онкозахворювань. Навпроти проходної Дніпропротектораті стоїть монумент, який увіковічує цю статусну амбівалентність. На тлі відкритих долонь бавляться кубиками хлопчик і дівчинка. Плюс напис: «Спаси и сохрани». Так, завод дає гроші батькам, щоб прогодувати дітлашню. Але своїми викидами зробить так, що довго вони не проживуть. ■

Богдан Буткевич

Олена Чекан

Наталія Васютин

СУТРА СОНЯХА

З моря я повертається поїздом, а вздовж залізниці до обрію пливли поля соняшків. Як тут не згадати «велосипедну» баладу про соняшник Івана Драча або сутру бітника Алена Гінсберга. Однак чомусь душу дряпало інше: роздуми про наше зовнішньоекономічне сальдо. Відомо ж, що рослинну олію непогано купують у всьому світі. Україна знову зале Європу нашим «рідким золотом». Матимемо валюту для підтримання штанів і курсу гривні. Соняхи дуже виснажують ґрунт, і для європейців краще купувати вже готовий продукт. Вирощений, приміром, у країні, де на трибунах стадіону «Динамо» аборигени люблять лузати соняшникове насіння. ■

Ігор Кручик

«ПРОФФЕСОРИ»

Скандал у науковому світі Німеччини. Прокурор Кельна сповістив, що викладачі 12 університетів країни отримували від аспірантів хабарі у розмірі €4–20 тис. в обмін на докторський ступінь. Діапазон – правничі науки, медицина, філософія, науково-технічні дисципліни. Це вкторе підтверджує, що люди всюди однакові, ось тільки виконання законів різне. У Німеччині розпочали слідство, посередника – директора Інституту вченої ради з Кельна – заарештовано. Щось не чула, щоб в Україні правоохоронці порушили справу щодо липових дисертацій наших професорів. Асоціація університетів Німеччини вже зобов'язала всіх аспірантів письмово підтверджувати, що вони не користувалися чиєюсь допомогою. Не думаю, що нам таке допомогло. ■

ПОЗА ПРАЙМ-ТАЙМОМ

Провалівшись місяць у гіпсі, я зареклася дивитися малобюджетні фіلمі. Бо, як свідчить репертуар нашого ТБ, це дешеве, відзняте росіянами ідоло для мізків. Його бридко дивиться не лише через низьку якість, а й через ідеологічний підтекст: браві російські воїяки мочат у сортирах терористів або захищають росіян у Криму. Та нещодавно я таки переглянула малобюджетний фільм українського виробництва. Драма про чиновника а la Лозинський, який убивство вважає прибиранням сміття, а не злочином, виборців сприймає як бидло, що за кіль гречки вишикується в чергу, щоб віддати йому свій голос. Такі фільми треба крутити в прайм-тайм і щодня. Починаючи десь за 90 днів до виборів. Для зацікавлених – фільм Андрія Дончика «Жага екстрему». ■

Феміні
ресторан

Працюємо для Вас
24 години на добу

ЛІТНЯ ТЕРАСА

м. Київ, вул. Городецького 5
Телефон: **279-5422, 279-6822**
у житті-як у кіно...

НОВИНИ

ЩОДНЯ

12:00 15:00 18:00 21:00

ПЕРШИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ

ЛІЦЕНЗІЯ НА ПРАВО МОВЛЕННЯ, СЕРІЯ № 0699-м ВІД 24.07.02, ВИДАНА НА ЦРАДОУ УКРАЇНИ